-1-

BARIŞ ANDLAŞMASI

(Traile de Paix)

Lozan, 24 Temmuz 1923

(Metin)

Bir yandan,

Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya,Yunanistan, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven Devletleri,

Ve öte yandan,

Türkiye 1914 yılından beri Doğunun dirliğini bozan savaş durumuna, birlikte, kesinlikle son vermek isteğiyle,

Ve kendi uluslarının ortak genlik ve mutluluğu için gerekli olan dostluk ve ticaret ilişkilerini aralarında yeniden kurmak amacı ile,

Ve bu ilişkilerin devletlerin bağımsızlık ve egemenliğime saygı ilkesine dayandırılması gereğini düşünerek, bu konuda bir Andlaşma yapmağa karar vermişler ve yetkili Temsilcileri olarak.:

Büyük Britanya ve İrlanda Krallığı Birliği, Denizaşırı Britanya ülkeleri yüce Kralı ve Hindistan İmparatoru :
İstanbul'da Yüksek Komiser Soylu Sir Horace George Montagu Rumbold, Baronet G.C.M.G;

Fransız Cumhuriyeti :
Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyetin Doğuda Yüksek Komiseri, Lejyon Donör ulusal nişanının Grand Ofisye rütbesine sahip General Mösyö Maurice Pellé;

İtalya Yüce Kralı :
Senatör, İtalya Büyükelçisi, İstanbul'da Yüksek Komiser, Sen Moris ve Lazar ve Kuron Ditali nişanlarının Gran Kruva rütbesine sahip soylu Marki Camille Garroni;

Atina Olağanüstü Temsilcisi ve Orta elçisi, Sen Moris ve Lazar nişanlarının Komandör ve Kuron Ditali nişanının Grand Ofisye rütbesine sahip Mösyö Jules César Montagna;

TÜRKİYE'NİN SİYASAL ANDLAŞMALARI

Bu nedenle, Lozan Barış Andlaşması yapılıncaya dek, Berlin'deki Büyükelçilikte bırakılan Numan Tahir Bey (Seymen), İsviçre Büyükelçiliğine bağlı olarak, siyasal olmayan işleri yürütmüştü. Lozan Andlaşmasından sonra, Almanya Rudolf Nadolny'yi 1924 Haziranında Elçi sanı ile Türkiye'ye göndermişti, ilkin İstanbul'da göreve başlayan Alman Elçisi 30 Mart 1925 günü Büyükelçi sanı ile Ankara'da güven mektubunu sunmuştur. Ona karşılık, Türkiye Hükümetinin, Lozan Andlaşması yürürlüğe girer girmez, Berlin'e Büyükelçi olarak yolladığı Kemalettin Sami Paşa 21 Haziran 1925 günü güven mektubunu sunmuştur.

Avusturya ile : Mondros Silah Bırakışılmadan sonra Osmanlı Devleti Avusturya ile de ilişkilerini kesmek zorunda kalmıştı. Bu arada Avusturya, Macaristan'dan ayrılıp bir Cumhuriyet olmuştu. Osmanlı Devletinin Viyana'daki son Büyükelçisi Hüseyin Hilmi Paşa ile Avusturya – Macaristan'ın İstanbul'daki Büyükelçisi John Von Pallavicini yurtlarına dönmüştü. Lozan Andlaşmasından sonra, Ankara'da ilk Avusturya Elçisi Auguste Kral 25 Kasım 1924 günü ve Türkiye'nin ilk Viyana Elçisi Hamdi Bey (Arpağ) 1925 yılı Haziranında güven mektuplarını sunmuşlardır.

Macaristan ile : I. Dünya Savaşından sonra Avusturya'dan ayrılarak yeni bir Cumhuriyet olan Macaristan'ın Türkiye'ye yolladığı ilk Elçi Dr. Tahy de Tavar 11 Mayıs 1924 günü ve Türkiye'nin ilk Budapeşte Elçisi Hlüsrev Bey (Gerede) ise 9 Mayıs 1924 günü güven mektuplarını sunmuşlardır.

Bulgaristan ile : I. Dünya Savaşı sonunda Sofya'daki Osmanlı Elçisi Safa Bey ile İstanbul'daki Bulgar Elçisi Nedelko Kouloucheff ülkelerine dönmüşlerdi. Türkiye 1923 Şubatından başlayarak Sofya'da ve Bulgaristan 1924 yılından başlayarak İstanbul'da yarı resmi temsilciler bulundurduktan sonra, ilk Türk Elçisi Servet Cemal Bey (Balısoy) 1924 Ağustosunda Sofya'da ve ilk Bulgar Elçisi Todor Pavlov 5 Mayıs 1927 günü Ankara'da güven mektuplarını sunmuşlardır.

Polanya ile : 1. Dünya Savaşından sonra kurulan Polonya Cumhuriyetinin Ankara'ya yolladığı ilk Elçi Romanı Knoll 25 Haziran 1924 günü ve ilk Türk Elçisi İbrahim Tali Bey de, bir kaç gün sonra Varşova'da güven mektuplarını vermişlerdir.

Çek – Slovak Devleti : I. Dünya Savaşından sonra kurulan bu Cumhuriyetin ilk Ankara Elçisi Dr. Rud Svetlik 18 Ekim 1925 günü ve Türkiye'nin ilk Prag Elçisi Vasıf Bey (Çınar) da 22 Ağustos 1925 günü güven mektuplarını sunmuşlardır.

Japonya Yüce İmparatoru :
Soley Levan nişanının birinci rütbesine sahip Roma olağanüstü ve yetkili Büyükelçisi Mösyö Kentaro Otchiai Jusammi;

Yunanlılar Yüce Kralı :
Eski Bakanlar Kurulu Başkanı Sovör nişanının Gran Kruva rütbesine sahip Mösyö Eleftherios K. Vénizelos,

Londra olağanüstü Temsilcisi ve Ortaelçisi Sovör nişanının Komandör rütbesine sahip Mösyö Démètre Caclamanos;

Romanya Yüce Kralı :
Ortaelçi Mösyö Constantin İ.Diamandy,

Ortaelçi Mösyö Constantin Contzesco;

Sırplar – Hırvatlar – Slovenler Yüce Kralı :
Bern olağanüstü Temsilcisi ve Ortaelçisi Mösyö Doktor Vliloutine Yovanovitch;

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti :
Dışişleri Bakanı, Edirne Milletvekili İsmet Paşa, Sağlık ve Sosyal Yardım İşleri Bakanı, Sinop Milletvekili, Doktor Rıza Nur Bey,

Eski Bakan, Trabzon Milletvekili Hasan Bey;

Sayın kişilerini atamışlardır. Adları anılan bu kişiler, yöntemine uygun ve geçerli görülen, yetki belgelerini sunduktan sonra, aşağıdaki maddeleri kararlaştırmışlardır :

BÖLÜM : I
SİYASAL HÜKÜMLER

Madde l — İşbu Andlaşmanm yürürlüğe konulması gününden başlayarak, bir yandan Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Sırp -Hırvat – Sloven Devletleri ve öte yandan Türkiye ve onların uyrukları arasında barış durumu kesinlikle yeniden kurulmuş olacaktır.
Taraflar arasında resmi ilişkiler kurulacak ve onların toprakları üzerinde diplomasi ve konsolosluk memurları, yapılacak özel anlaşmalar bozulmaksızın, devletler hukukunun genel ilkeleriyle belirlenmiş haklara sahip olacaklardır.

KESİM : I
1. TOPRAKLARA İLİŞKİN HÜKÜMLER :

Madde 2 — Karadeniz'den Akdeniz'e dek Türkiye'nin sınırı aşağıdaki biçimde saptanmıştır. (Ekli bir numaralı haritaya bakılması) :
Birincisi – Bulgaristan ile :

Rezvaya ağzından Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan sınırlarının Meriç üzerinde kesiştiği noktaya dek;

Bulgaristan'ın bugün çizilmiş olduğu biçimde güney sınırı;

İkincisi – Yunanistan ile :

Oradan Arda ve Meriç ırmaklarının birleştiği noktaya dek;

Meriç yatağı;

Oradan Arda kaynağına doğru bu ırmak üzerinde ve Çörek -Koyun hemen çevresinde olmak üzere, toprak üzerinde belirlenecek bir noktaya dek;

Arda yatağı :

Oradan güney – doğu doğrultusunda Bosna Köyün bir kilometre yukarısında Meriç üzerindeki bir noktaya dek;

Bosna Köyünü Türkiye'de bırakan belirgin ölçüde düz bir çizgi. Çörek köyü, beşinci Maddede anılan Komisyonca halkın çoğunluğunun Türk ya

da Rum olarak belirlenmesine göre, Türkiye’ye, ya da Yunanistan’a verilecektir. 11 Ekim 1922 gününden sonra bu Köye göç etmiş olan halk bu konuda hesaba katılmayacaktır.

Oradan Adalar Denizine dek;

Meriç yatağı :

Madde 3 — Karadeniz’den Iran sınırına dek Türkiye’nin sınırı aşağıdaki biçimde saptanmıştır.
Birincisi – Suriye ile;

20 Ekim 1921 günü yapılan Fransa – Türkiye Andlaşmasının 8. Maddesinde tanımlanmış sınır.

İkincisi – Irak ile :

Türkiye ile Irak arasındaki sınır dokuz ay içinde Türkiye ile Büyük Britanya arasında dostça belirlenecektir.

Sınır çizgisi konusunda alınacak karara değin, Türkiye ve Britanya Hükümetleri kesin geleceği bu karara bağlı toprakların bugünkü durumunda herhangi bir değişiklik ortaya koyacak nitelikte askersel ya da başka türlü hiç bir eylemde bulunmamayı karşılıklı olarak yükümlenirler.

Madde 4 — İşbu Andlaşmada anılan sınırlar, bu Andlaşmaya bağlı 1/1000.000 ölçeğindeki haritalar üzerinde çizilmiştir. Andlaşma metni ile haritalar arasında aykırılık ortaya çıkarsa Andlaşma metni geçerli olacaktır.
Madde 5 — İkinci Maddenin ikinci fıkrasında yazılı sınırı topraklar üzerinde çizmekle bir Sınır Çizim Komisyonu görevlendirilecektir. Bu Komisyon, her Devlet için birer yetkili temsilci olmak üzere, Yunanistan ve Türkiye yetkili temsilcileri ile, bu hükümetlerce bir üçüncü Devletin uyrukları içinden, seçilecek bir Başkandan oluşacaktır.
Söz konusu Komisyon yönetimsel sınırları ve yerel ekonomik çıkarları, olanak bulunduğu ölçüde, gözönünde tutarak, işbu Andlaşmadaki tanımları en, yakından izlemeğe her durumda çaba gösterecektir.

Komisyonun kararları oy çoğunluğu ile alınacak ve bu kararlar ilgili taraflar için uyulması zorunlu olacaktır.

Komisyonun harcamaları ilgili Taraflarca eşit biçimde karşılanacaktır.

Madde 6 — Bir ırmak ya da akarsuyun, kıyılarıyla değil de, yatağı ile belirlenen sınıra gelince, işbu Andlaşmanın tanımlarında kullanılan (Cours) yatak veya (Chenal) kanal terimleri, bir yandan, ulaşıma uygun, olmayan ırmaklarda su yatağının ya da başlıca kolunun, öte yandan gidiş gelişe uygun, olan ırmaklarda başlıca ulaşım kanalının orta çizgisi anlamına gelir.
Bununla birlikte, yatak ya da kanalın olası değişmelerinde, sınır çizgisinin, yukarıda belirtilen biçimdeki çizgiyi mi izleyeceğine, yoksa anılan, yatak ya da kanalın işbu Andlaşmanın, yürürlüğe konulduğu andaki durumuna göre kesinlikle mi belirleneceğine karar vermeğe Sınır Çizim Komisyonu yetkili olacaktır.

İşbu Andlaşmada tersine bir hüküm olmadıkça, deniz sınırları kıyıdan üç milden aşağı uzaklıktaki ada ve adacıkları kapsar.

Madde 7 — İlgili Devletler Sınır Çizim Komisyonuna görevi için gerekli her türlü belgeleri, özellikle bugünkü ve eski sınırın çizilmesine ilişkin tutanakların onaylı örneklerini, eldeki büyük ölçekli tüm haritaları, uzaklıklara ilişkin bilgileri, düzenlenip yayınlanmamış uzaklık haritalarını ve sınır boyundaki ırmakların yatak değiştirmesi konusundaki bilgileri vermeyi yükümlenirler. Türk makamlarının elinde bulunan haritalar, uzaklığa ilişkin bilgiler ve hatta yayınlanmamış haritalar, işbu Andlaşma yürürlüğe konulur konulmaz, en kısa süre içinde Komisyon Başkanına İstanbul'da verilecektir.
Bundan başka, ilgili Devletler Komisyona tüm belgelerin, özellikle plânlar ve kadastroların, tapu defterlerinin verilmesi ve anılan Komisyonun, isteği üzerine, mal ve topraklara ve ekonomik durumlara ilişkin tüm bilgilerin ve yararlı başkaca bilgilerin sunulması için, yerel makamlara yönerge vermeği yükümlenirler.

Madde 8 — İlgili Devletler Sınır Çizim Komisyonuna, görevlerinin yerine getirilmesi için gerekli ulaştırma, ev, iş kolu ve gereçlere (direkler, sınır

işaretleri) ilişkin yardımı gerek doğrudan doğruya, gerek yerel makamlar aracılığı ile yapmayı yükümlenirler.
Özellikle Türkiye Hükümeti, gerektiğinde, görevini yapabilmesi için Sınır Çizim Komisyonuna yardım etmeği, yetenekli teknik personeli vermeyi yükümlenir.

Madde 9 — İlgili Devletler Komisyonca konulmuş olan nirengi noktalarını, işaretlerini, direk ya da sınır işaretlerini korumağı yükümlenirler. :
Madde 10 — Sınır işaretleri birbirinden gözle görülebilecek uzaklıklara yerleştirilecektir. Bunlara numara kon,ulacak, bulundukları yerler ve numaraları bir harita üzerinde belirtilecektir.
Madde 11 — Sınırlamaya ilişkin kesin tutanaklar ve ek haritaları ile belgelerin asılları üç örnek olarak düzenlenecektir. Bunlardan ikisi ortak sınıra sahip devletler hükümetlerine verilecek ve .üçüncü örneği ise, işbu Aıdlaşmayı imza eden devletlere onaylanmış birer örneğini sunacak olan, Fransa Cumhuriyeti Hükümetine gönderilecektir.
Madde 12 — İmroz ve Bozca Adaları ile Tavşan Adaları dışında, Doğu Akdeniz Adaları ve özellikle Limni, Semendirek, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya Adaları üzerinde Yunan egemenliğine ilişkin 17/30 Mayıs 1913 günlü Londra Andlaşmasının beşinci ve 1/14 Kasım 1913 günkü Atina Andlaşmasının on beşinci Maddeleri hükümleri uyarınca 13 Şubat 1914 günkü Londra Konferansında alınıp 13 Şubat 1914 günü Yunan Hükümetine bildirilen karar, işbu Andlaşmanın İtalya'nın egemenliği altına konulan ve on beşinci Maddede yazılı olan Adalara ilişkin hükümleri saklı kalmak koşulu ile doğrulanmıştır. Asya kıyısından üç milden az uzaklıkta bulunan Adalar, işbu Andlaşmada tersine hüküm olmadıkça, Türkiye egemenliği altında kalacaktır.
Madde 13 — Barışın korunmasını sağlamak amacı ile, Yunan Hükümeti, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya Adalarında aşağıdaki önlemlere saygı göstermeği yükümlenirler :
Birincisi : Bu Adalarda hiçbir deniz üssü ve hiçbir istihkâm kurulmayacaktır.

İkincisi : Yunan, savaş uçakları ve öteki hava araçlarının Anadolu kıyısındaki topraklar üzerinde uçması yasaklanacaktır.

Buna karşılık, Türkiye Hükümeti de savaş uçaklarının ve öteki hava araçlarının sözü geçen Adalar üzerinde uçmasını yasaklayacaktır.

Üçüncüsü : Söz konusu Adalarda Yunan, Silâhlı Kuvvetleri, silâh altına alınıp yerinde eğitilebilecek olan normal askersel birlikle ve, tüm Yunanistan topraklarındaki jandarma ve polis sayısı ile orantılı olacak, bir jandarma ve polis örgütü ile sınırlı kalacaktır.

Madde 14 — Türkiye egemenliği altında kalan İmroz ve Bozca Adaları, yerel yönetim ve kişi ve malların korunması konusunda, yerli elemanlardan oluşan ve müslüman olmayan yerli halka her bakımdan güven verici özel bir yerel yönetimden yararlanacaktır. Bu Adalarda güvenlik ve düzen, yukarıda sözügeçen yerel yönetim eliyle yerli halk arasından toplanan ve yerel yönetimin emrinde bulunan bir polis tarafından sağlanacaktır.
Rum ve Türk nüfus mübadelesine ilişkin olarak Yunanistan ile Türkiye arasında yapılmış ya da yapılacak bağıtlar İmroz ve Bozca Adaları halkına uygulanmayacaktır.

Madde 15 —Türkiye aşağıda sayılan Adalar üzerindeki tüm hak ve senetlerinden İtalya yararına vazgeçer : Bugün İtalya'nın işgali altında bulunan Astampalya (Astropalia), Kodoş (Rhodes), Kalki (Calki), Skarpanto, Kazos (Casso), Piskopis (Tilos), Misiros (Misyros), Kalimnos (Kalymnos), Lcros, Patmos, Lipsos (Lipso), Sombeki (Simi) ve Istanköy (Koş) Adaları ile bunlara bağlı olan adacıklar ve Meis (Castellorizo) Adası (2 numaralı haritaya bakılması).
Madde 16 — Türkiye işbu Andlaşmada belirlenen sınırları dışındaki tüm topraklar ile bu topraklardan olup gene bu Andlaşma ile üzerinde kendi egemenlik hakkı tanınmış bulunanlar dışındaki Adalarda —ki bu toprak ve Adaların geleceği ilgililerce saptanmış ya da saptanacaktır- her ne nitelikte olursa olsun, sahip olduğu tüm hak ve senetlerden vazgeçtiğini açıklar.
İşbu Maddenin hükümleri komşuluk nedeniyle Türkiye ile ortak sınırı bulunan ülkeler arasında kararlaştırılmış ya da kararlaştırılacak olan özel hükümleri bozmaz.

Madde 17 — Türkiye’nin Mısır ve Sudan üzerindeki tüm hukuk ve senetlerinden vazgeçmesine ilişkin hüküm 5 Kasım 1914 gününden başlayarak geçerlidir.
Madde 18 — Mısır’dan alınan vergi karşılık gösterilerek sağlanan Osmanlı istikrazlarına, yani 1855, 1891, 1894 istikrazlarına ilişkin tüm bağlantı ve yükümlerden Türkiye aklanmıştır. İşbu üç istikraz taksitleri için. Mısır’ın yaptığı yıllık ödemeler bugün Mısır Borçları taksitlerinin bir parçasını oluşturduğundan, Mısır Osmanlı Genel Borçlarına ilişkin öteki tüm yükümlerden aklanmıştır.
Madde 19 — Mısır Devletinin tanınmasından doğan sorunlar, ilgili devletler arasında sap!anacak koşullara göre sonradan kararlaştırılacak hükümlerle çözümlenecek ve Türkiye’den ayrılan topraklara ilişkin, olan Andlaşma hükümleri Mısır Devletine uygulanmayacaktır.
Madde 20 — Türkiye, Britanya Hükümetince Kıbrıs’ın 5 Kasım I914’te açıklanan ilhakını tanıdığını bildirir.
Madde 21 — 5 Kasım 1914 tarihinde Kıbrıs Adasında yerleşmiş olan Türk uyrukları, yerel yasanın belirlediği koşullara göre, İngiltere uyrukluğuna geçecek ve böylece Türk uyrukluğunu yitireceklerdir. Bununla birlikte, bu Türkler, isterlerse, bu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından bağlayarak iki yıllık bir süre içinde, Türk uyrukluğunu seçebileceklerdir. Bu durumda, seçme haklarını kullandıkları günü izleyen on iki ay içinde Kıbrıs Adasından ayrılmak zorunda kalacaklardır.
İşbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması günü Kıbrıs Adasında yerleşmiş bulunup da, yerel yasanın belirlediği koşullara uyularak yapılan işlem üzerine, o gün İngiltere uyruklusunu edinmiş ya da edinmek üzere bulunmuş olan Türk uyrukları da bu nedenle Türk uyrukluğunu yitireceklerdir.

Şurası da kararlaştırılmıştır ki, Kıbrıs Hükümeti, Türkiye Hükümetinin izni olmaksızın Türk uyrukluğundan başka bir uyrukluğu edinmiş olan kimselere İngiltere uyrukluğu tanımayı reddetmek yetkisine sahip olacaktır.

Madde 22 — Türkiye, 27. Maddenin genel bükümlerini bozmamak koşulu ile, 18 Ekim 1912 günlü Lozan Andlaşması ve ona ilişkin Bağıtlar gereğince, her ne nitelikte olursa olsun, Trablusgarp (Libya) üzerinde

sahip olmuş bulunduğu tüm hak ve ayrıcalıkların kesinlikle kaldırılmış olmasını tanıdığını açıklar.

2. ÖZEL HÜKÜMLER

Madde 23 — Bağıtlı Yüksek Taraflar, Boğazlar Rejimine ilişkin bugün yapılmış Sözleşmede açıklandığı üzere, Çanakkale Boğazında, Marmara Denizinde ve Karadeniz Boğazında denizden ve havadan, gerek barış, gerek savaş zamanlarında özgürce geçiş ve gidiş – geliş ilkesini kabul ve açıklama konusunda anlaşmışlardır. Bu Sözleşme, buradaki Yüksek Bağıtlı Taraflar için, işbu Andlaşmada yazılmış olsa idi onun sahip olacağı güç ve değerin tıpkısına sahip olacaktır.

Madde 24 — İşbu Andlaşmanın 2. Maddesinde belirtilen sınırın rejimine ilişkin olarak bugün yapılan özel Sözleşme, onun Bağıtlı Yüksek Tarafları için, bu Andlaşmadaki güç ve değerin tıpkısına sahip olacaktır.

Madde 25 — Türkiye kendisi ile yanyana savaşmış Devletler ile öteki bağıtlı Devletler arasında yapılan Barış Andlaşmaları ve ona ek Sözleşmelerin geçerliğini tanımağı ve eski Almanya İmparatorluğu, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan toprakları ile ilgili olarak alınmış ya da alınacak kararları kabul etmeği ve böylece belirlenecek sınırları içindeki yeni Devletleri tanımağı yükümlenir.

Madde 26 — Türkiye şimdiden Almanya'nın, Avusturya'nın, Bulgaristan'ın, Yunanistan'ın, Macaristan'ın, Polonya'nın, Romanya'nın, Sırp – Hırvat – Sloven Devleti ve Çek – Slovakya Devletinin sınırlarını, işbu sınırların 25. Maddede anılan Andlaşmalar ya da ek tüm Sözleşmelerle saptanmış ya da saptanacağı biçimde tanıdığını ve kabul ettiğini açıklar.

Madde 27 — Türkiye Hükümeti ya da Türkiye makamlarınca, Türkiye toprakları dışımla, işbu Andlaşmayı imzalayan öteki Devletlerin egemenliği altında ya da koruyuculuğunda bulunan toprakların yurttaşları ile Türkiye'den ayrılan toprakların yurttaşları üzerinde siyasal, yasama ya da yönetimsel konularda, her ne nedenle olursa olsun, hiçbir yetki ya da yargı hakkı kullanılmayacaktır.

Şurası da kararlaştırılmıştır ki, İslam dini makamlarının dinsel yetkilerine bir zarar gelmemektedir.

Madde 28 — Bağıtlı Yüksek Taraflar Türkiye'de Kapitülasyonların tümü ile kaldırılmasını, her biri kendisi ile ilgili olarak, kabul ettiklerini açıklarlar.

Madde 29 — Fransız uyruklu Faslılar ve Tunuslular Türkiye'de öteki Fransız uyruklarına uygulanan rejimin, her bakımdan tıpkısına bağlı olacaklardır.
Trablusgarp ve Bingazi halkı Türkiye'de öteki İtalyan, uyruklarına uygulanan rejimin her bakımdan tıpkısına bağlı olacaktır.

Bu Madde, kökeni Tunuslu, Trablusgarpb ve Faslı olupta Türkiye'de yerleşmiş bulunanların uyrukluğu konusunda bir hüküm ortaya koymaz

Karşılık olarak, Türk uyrukları da, 1. ve 2. Fıkra hükümlerinden yararlanan halkın yaşadığı ülkelerde, Fransa ve Italya'daki rejimlerin, tıpkısından yararlanacaklardır.

Birinci Fıkradaki hükümlerden halkı yararlanan ülkelerden gelen ya da bu ülkelere yollanan inalların Türkiye'de bağlı olacağı rejim ile buna karşılık Türkiye'den gelen ya da Türkiye'ye yollanan malların söz konusu ülkelerde bağlı olacağı rejim Fransa Hükümeti ile Türkiye Hükümeti arasında bir anlaşma ile belirlenecektir.

KESİM : II
UYRUKLUK

Madde 30 — İşbu Andlaşma hükümleri uyarınca Türkiye'den ayrılan topraklarda yerleşmiş Türk uyrukları kendiliğinden ve yerel yasaların koşulları içinde bu toprakların geçtiği Devletin uyruğu olacaklardır,
Madde 31 — 18 yaşını geçmiş olup da 30. Madde hükümleri uyarınca Türk uyrukluğunu yitiren ve kendiliğinden yeni bir uyrukluk kazanan kişiler, işbu Andlaşma yürürlüğe konulduğu günden başlayarak, iki yıllık süre içinde Türk uyrukluğunu seçmek hakkına sahip olacakdır.
Madde 32 — İşbu Andlaşma gereğince Türkiye'den ayrılan topraklarda yerleşmiş ve bu topraklardaki halkın çoğunluğundan soy bakımdan ayrı olan 18 yaşını geçmiş kişiler, bu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak iki yıllık süre içinde, halkının çoğunlu-kendi soyundan olan Devletlerden birinin uyrukluğunu, o Devletin izni koşulu ile, seçebileceklerdir.
Madde 33 — 31 ve 32. Maddeler hükümleri gereğince seçme haklarını kullanan kişiler bunu izleyen 12 ay içinde konutlarını seçme hakları lehine kullandıkları devlet topraklarına geçirmek zorundadırlar.

Bu kişiler, seçme haklarını kullanmadan öıce oturdukları öteki eviçtin, topraklarında sahip bulundukları taşınmaz malları elde tutakta serbest olacaklardır.

Bu kişiler her tür taşınır mallarını birlikte götürebileceklerdir, undan dolayı kendilerine ne çıkarma, ne sokma için hiç bir harç ya da resim yüklenmeyecektir.

Madde 34 — İşbu Andlaşma hükümleri gereğince Türkiye'den ayrılan bir yerin yerli halkından 18 yaşını geçmiş olan ve işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulduğu sırada yabancı ülkelerde yerleşmiş bulunan Türk uyrukları, Türkiye'den ayrılan ülkeleri yöneten hükümetler ile Yahudilerinin yerleşmiş bulundukları ülkelerin hükümetler arasında yapılmasına gerek görülebilecek anlaşmalar saklı tutulmak üzere, soyları bakımından bu topraklar halkının çoğunluğuna ilintili olmaları ve o toprakları yöneten hükümet de buna izin vermesi koşulu ile, asıl halkından bulundukları topraklarda yürürlükte olan uyrukluğu edinmekte seçme hakkına sahiptirler. Bu seçme hakkı, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak, iki yıllık süre içinde kullanılır.
Madde 35 — Bağıtlı Devletler işbu Andlaşmada, ya da Almanya, Avusturya, Bulgaristan ya da Macaristan ile yapılan Barış Andlaşmalarında ya da Türkiye dışındaki Bağıtlı Devletler ile ya da onlardan biri ile Rusya arasında ya da kendi aralarında yapılmış bir Andlaşmada açıklanan ve ilgililere kendileri için edinilmesi olanağı bulunan her hangi bir başka uyrukluğu edinme izni veren seçme hakkının kullanılmasına hiçbir biçimde karşı gelmemeği yükümlenirler.
Madde 36 — İşbu Kesim hükümlerinin uygulanmasına ilişkin ulun tüm konularda evli kadınlar kocalarının ve 18 yaşından aşağı olan çocuklar da ana babalarının bağlı oldukları koşullara uyacaklardır.

KESİM :III

AZINLIKLARIN KORUNMASI

Madde 37 — Türkiye, 38.den 48.e dek Maddelerde belirtilen hükümlerin temel yasalar [Les Lois fondamentales] olarak tanınmasını ve hiç bir yasa, hiç bir yönetmelik ve hiç bir resmi işlemin bu hükümlerle çelişkili ya da onlara aykırı olmamasını ve biç bir yasanın, hiç bir yönetmeliğin ve hiçbir resmi işlemin söz konusu hükümlere üstün sayılmamasını yükümlenir.

Madde 38 — Türkiye Hükümeti, doğum, milliyet, dil, soy, ya da din ayırt etmeksizin, Türk halkının tümünün yaşam ve özgürlüklerini, en geniş biçimde, korumayı yükümlenir.
Türkiye'nin tüm halkı, kamu düzeni ve genel ahlak ile bağdaşmazlık göstermeyen her din, mezhep ya da inanışın gerek genel, gerek özel biçimde özgürce kullanılması hakkına sahip olacaktır. Müslüman olmayan azınlıklar, Türkiye Hükümetince ulusal savunma amacı ile veya kamu düzeninin korunması için ülkenin her yerinde ya da bir bölümünde alınan ve tüm Türk yurttaşlarına uygulanan önlemler saklı kalmak koşulu ile, dolaşım ve göç özgürlüğünden bütünü ile yararlanacaklardır.

Madde 39 — Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk yurtdaşları Müslümanlarla özdeş medeni ve siyasal haklardan yararlanacaklardır.
Türkiye'nin tüm halkı, din ayırtedilmeksizin, yasa önünde eşit olacaktır.

Din, inanç ya da mezhep farkı hiçbir Türk Yurtdaşının medeni ve siyasal haklardan yararlanmasına ve özellikle genel hizmetlere kabulüne, memurluğa ve yukarı derecelere ulaşmasına, ya da çeşitli meslekleri ve sanatları yapmasına bir engel sayılmayacaktır.

Herhangi bir Türk yurtdaşının gerek özel ya da ticaret ilişkilerinde, gerek din, basın ya da her türlü yayın konusunda ve gerek toplantılarda herhangi bir dili serbestçe kullanmasına karşı hiçbir sınır konulmayacaktır.

Resmi dilin varlığı kuşkusuz olmakla birlikte, Türkçeden başka dil ile konuşan Türk yurttaşlarına yargıçlar önünde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri için gerekli kolaylıklar gösterilecektir.

Madde 40 — Müslüman olmayan azınlıklara ilintili olan Türk yurttaşları hukuk bakımından ve fiilen öteki Türk yurttaşlarına uygulanan işlemlerin ve sağlanan güvencelerin tıpkısından yararlanacaklar ve özellikle, harcamaları kendilerince yapılmak üzere, her türlü yardım, dinsel ya da sosyal kurumları, her türlü okul ve benzeri öğretim ve eğitim kurumları kurma, yönetme ve denetleme ve buralarda kendi dillerini özgürce kullanma ve dinsel ayinlerini serbestçe yapına bakımından eşit bir hakka sahip bulunacaklardır.

Madde 41 — Genel öğretim konusunda Türk Hükümeti, Müslüman olmayan yurttaşların önemli bir oranda yerleşmiş oldukları kentler ve kasabalarda, bu Türk yurttaşlarının çocuklarının ilk okullarda kendi dilleriyle öğretim görmelerini sağlamak üzere, gerekli kolaylığı gösterecektir. Bu hüküm Türk Hükümetinin söz konusu okullarda Türk dilinin öğretilmesini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.
Müslüman olmayan azınlıklara ilintili Türk yurtdaşlarının önemli oranda bulundukları kentlerde ya da kasabalarda, bu azınlıklar Devlet bütçesi Belediye ya da benzeri bütçelerde eğitim, din, ya da yardım amacıyla genel gelirlerden verilecek paralardan yararlanma ve ödenek ayrılması konusunda hakça bir pay alacaklardır. Söz konusu paralar ilgili kurumların, yetkili temsilcilerine ödenecektir.

Madde 42 — Türkiye Hükümeti Müslüman olmayan azınlıkların aile ya da kişi statüleri konusunda, bu sorunların sözügeçeıı azınlıkların törelerine göre çözümlenmesine uygun her türlü hükümleri koymayı kabul eder
İşbu hükümler Türkiye Hükümeti ile ilgili azınlıklardan her birinin eşit sayıda temsilcilerinden oluşan özel Komisyonlarda düzenlenecektir. Anlaşmazlık olursa, Türkiye Hükümeti ile Milletler Cemiyeti Meclisi, birlikte, Avrupalı hukukçular arasından bir üst hakem atayacaktır.

Türkiye Hükümeti söz konusu azınlıkların Kiliseleri, Havraları, mezarlıkları ve öteki dinsel kurumlarına her türlü koruyuculuğu göstermeyi yükümlenir. Bu azınlıkların bugün Türkiye'de bulunan Vakıflarına ve dinsel ve yardım kurumlarına her türlü kolaylığı gösterecek ve izinleri verecek ve yeni dinsel ve yardım kurumları kurulması için, benzeri öteki özel kurumlara sağlanmış olan gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir.

Madde 43 — Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk yurttaşları, inançlarına aykırı ya da dinsel ayinlerini bozucu herhangi bir işlem yapmaya zorlanamayacakları gibi, hafta tatilleri gününde Mahkemelerde hazır bulunmaktan ya da herhangi bir yasal işlemin yapılmasından kaçınmaları nedeniyle, onların hiç bir hakkı ortadan kalkmayacaktır. Bununla birlikte, bu hüküm söz konusu Türk yurttaşlarının, kamu

düzeninin korunması bakımından, öteki tüm Türk yurttaşlarının bağlı olduğu yükümlerden bağışık kılmayacaktır.

Madde 44 — Türkiye, işbu Kesimin yukarıdaki Maddelerinin, Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarına ilişkin bulunduğu ölçüde, uluslararası toplumu ilgilendirici nitelikte yükümler getirdiğini ve onların Milletler Cemiyetinin güvencesi altına konulmasını kabul eder. İşbu hükümler Milletler Cemiyeti Meclisindejçoğunhıjkta ahsan, bir karar olmaksızın değiştirilemeyecektir. Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya Milletler Cemiyeti Meclisinde işbu Maddeler konusunda, yöntemine uygun biçimde, çoğunlukla kabul edilecek olan her hangi bir değişikliği reddetmemeyi bu Andlaşma ile yükümlenirler.

Türkiye, Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden her birinin bu yükümlülüklerden her hangi birine aykırılık olması ya da olma tehlikesi üzerine, buna Meclisin dikkatini çekmeğe yetkili olacağını ve Meclisin, duruma göre, uygun ve etkin sayılacak bir davranışta bulunabileceğini ve yönerge verebileceğini kabul eder.

Bundan başka, Türkiye, işbu Maddelere ilişkin hukuksal ya da edimsel sorunlarda, Türkiye Hükümeti ile bağıtlı öteki devletlerden her hangi biri ya da Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden her hangi bir devlet arasında görüş ayrılığı ortaya çıkınca bu anlaşmazlığın, Milletler Cemiyeti Andlaşmasının 14. Maddesi uyarınca, uluslararası nitelikte bir anlaşmazlık gibi sayılmasını kabul eder.

Türkiye Hükümeti bu türden olan her hangi bir anlaşmazlığın, öteki Taraf istemde bulunursa, uluslararası Daimi Adalet Divanına götürülmesini kabul eder. Daimi Divan kararı istinaf edilemeyip Milletler Cemiyeti Andlaşmasının 13. Maddesi uyarınca verilmiş bir kararın güç ve hükmünün tıpkısına sahip olacaktır.

Madde 45 — İşbu Kesim hükümleri ile Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıkları için tanınan haklar, Yunanistan tarafından da, kendi topraklarında bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır.

BÖLÜM : II

PARASAL HÜKÜMLER

KESİM : I

OSMANLI DEVLET BORÇLARI
[Düyunu Umumiyei Osmaniye]

Madde 46 — İşbu Kesime ekli çizelgede gösterilen Osmanlı Devlet Borçları, gene bu Kesimde belirtilen koşullar içinde, Türkiye ile 1912-1913 Balkan Savaşları sırasında yararlarına Osmanlı İmparatorluğu'ndan toprak ayrılmış olan devletler ve işbu Andlaşmanın 12 ve 15. Maddelerinde sözkoııusu olan Adaların ve işbu Maddenin son Fıkrasında belirlenen toprakların kendilerine bırakıldığı devletler ve, son olarak, bu Andlaşma uyarınca Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılarak Asya toprakları üzerinde yeni kurulan devletler arasında bölüşülecektir. Bundan başka, yukarıda anılan devletlerin tümü, 53. Maddede gösterilen günlerden başlayarak, işbu Kesimde belirtilen koşullar içinde, Osmanlı Borçlarının faizli tutarına ilişkin yıllık yüklemlere de katılacaklardır. Türkiye, 53. Maddedede gösterilen günlerden başlayarak, öteki devletlere yükletilmiş katılma paylarından artık hiç bir biçimde sorumlu tutulmayacaktır.
1 Ağustos 1914 günü Osmanlı egemenliği altında olup Türkiye'nin işbu Andlaşmanın 2. Maddesinde belirlenen sınırları dışında bulunan Trakya arazisi Osmanlı Devlet Borçlarının bölüşülmesi konusunda bu Andlaşma uyarınca, Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılmış gibi sayılacaktır.

Madde 47 — Osmanlı Devlet Borçları İdare Kurulu [Meclisi], işbu Kesime ekli çizelgenin (A) Bölümünde gösterilen istikrazlara ilişkin olup ilgili devletlerden her birine düşen yıllık taksitlerin tutarını, bu Andlaşmanın yürürlüğe konulduğu günden başlayarak, 3 ay içinde 50. ve 51. Maddelerde konulan ilkelere göre saptayacak ve bu tutarı sözü geçen devletlere bildirecektir.
Bu devletler Osmanlı Devlet Borçlan İdare Kurulunun bu komi”daki çalışmalarını izlemek üzere İstanbul'a yetkili temsilciler gönderebileceklerdir.

İşbu Maddede yazılı ilkelerin uygulanmalına ilişkin olurak ilgili Taraflar arasında çıkabilecek tüm anlaşmazlıklar 1. Fıkrada; belirtilen bildirimin yapılmasından sonra en çok bir ay içinde Milletler Cemiyeti Meclisinin göstereceği bir Hakeme götürülecek ve bu Hakem en çok üç ay içinde kararını verecektir. Hakeme ödenecek ücret Milletler Cemiyeti Meclisince saptanacak ve öteki Hakemlik harcamalar ile birlikte, ilgili Taraflara

yüklenecektir. Hakemin kararları kesin olacaktır. Hakeme başvurma yıllık taksitlerin ödenmelerini geciktirmeyecektir.

Madde 48 — İşbu Kesime ekli çizelgenin (A.) Bölümünde gösterilen Osmanlı Devlet Borçlarının aralarında bölüşüleceği devletlerden, Türkiye'den başkaları, 47. Maddede söz konusu olan yıllık taksitlerden kendilerine düşen paylar için, anılan Madde gereğince, onlara yapılacak bildirim gününden başlayarak üç ay içinde, Osmanlı Devlet Borçları idare Kurumuna kendi paylarının ödenmesinin güvencesi olarak, yeterli miktarda sağlanca (rehin) göstereceklerdir. Yukarıda yazılı süre içinde anılan sağlancalar gösterilmez, ya da gösterilen sağlancaların uygun olup olmadığı konusunda anlaşmazlık çıkarsa, işbu andlaşmayı imzalayan her hangi bir Devletçe, Milletler Cemiyeti Meclisine başvurulabilecektir.
Milletler Cemiyeti Meclisi, karşılık olarak gösterilen gelirlerin toplanması işini, Türkiye'nin dışında, aralarında devlet borçlarının bölüşüleceği devletlerde mevcut bulunan uluslararası finans örgütlerine bırakılabilecektir. Milletler Cemiyeti Meclisinin kararları kesin olacaktır.

Madde 49 — İlgili devletlerden her birine düşen yıllık taksit tutarının 47. Madde hükümlerine göre kesinlikle saptanmasına gırişildiği günden başlayarak bir aylık süre içinde, işbu Kesime bağlı çizelgenin (A) Bölümünde gösterilen Osmanlı Devlet Borçlarının nominal anaparasının bölüştürülmesi biçimini saptamak üzere Paris'te bir Komisyon toplanacaktır. Bu bölüşme, taksitlerin dağılımı için kabul edilmiş olan oranlara göre ve istikraz sözleşmeleri ile işbu Kesimin hükümleri gözönünde tutularak yapılacaktır.
Birinci Fıkrada anılan Komisyon Türkiye Hükümetinin temsilcisi ile Osmanlı Devlet Borçları Yönetim Kurulunun bir temsilcisinden ve Birleştirilmiş Borçlar ile Rumeli Demiryolu Senetleri [Lots Turcs] dışındaki, borçlarla ilgili olanların bir temsilcisinden ve ilgili devletlerden her birinin atayacağı temsilcilerden oluşacaktır. Komisyonda anlaşmaya varılamayan tüm işler 47. Maddenin 4. Fıkrasında yazılı Hakeme götürülecektir.

Türkiye kendi payı için yeni borç senetleri çıkarmağa karar verirse, Türkiye Hükümeti temsilcisi ile Osmanlı Devlet Borçları İdare Kurulu temsilcisinden ve Birleştirilmiş Borçlar ile Rumeli Demiryolu tahvilleri

dışındaki borçlar temsilcilerinden oluşan bir Komite aracılığı ile, her şeyden önce Türkiye'ye ilişkin olmak üzere, Borçların anaparasının bölüşümü yapılacaktır. Yeniden çıkarılacak borç senetleri Komisyona verilecek ve Komisyon, Türkiye'nin aklanmasını ve Osmanlı Devlet Borçlarından kendilerine birer pay yüklenen öteki devletlere karşı senet sahiplerinin haklarını gösteren koşullar içinde, söz konusu senetlerin sahiplerine verilmesini sağlayacaktır. Osmanlı Devlet Borçlarından her devletin payını temsil etmek üzere çıkarılacak senetler, Bağıtlı Taraflar ülkelerinde her türlü damga resminden ya da söz konusu senetlerin çıkarılmasından doğacak başkaca vergilerden bağışık tutulacaktır.

İlgili devletlerden her birine düşen yıllık taksitlerin ödenmesi, nominal anaparanın bölüşülmesine ilişkin bu Maddede yazılı bulunan hükümler nedeniyle, ertelenmeyecektir.

Madde 50 — 47 nci Maddede yazılı yıllık taksitlerin ve 49. Maddede söz konusu olan Osmanlı Devlet Borçları nominal anaparasının bölüşülmesi aşağıdaki biçimde yapılacaktır :
Birincisi : 17 Ekim 1912 gününden önceki istikrazlar ile onlara ilişkin yüklemler, 1912-1913 Balkan Savaşları sonucunda bulunduğu durumda, Osmanlı İmparatorluğu ile savaş sonunda Osmanlı Devletinden kendilerine toprak ayrılan Balkan Hükümetleri ve işbu Andlaşmanın 12. ve 15. Maddelerinde söz konusu Adaların kendilerine verildiği devletler arasında bölüşülecek ve bu savaşlara son, veren Andlaşmaların ya da daha sonra yapılmış Andlaşmaların, yürürlüğe konulmasından sonra ortaya çıkan toprak değişiklikleri gözönünde tutulacaktır.
İkincisi : Bu ilk bölüşmeden sonra, Osmanlı Devletinin üzerinde kalan istikrazların borç artığı ile onlara ilişkin yıllık taksitler artığına, Osmanlı Devletince 17 Ekim 1912 günü ile 1 Kasım 1914 günü arasında yapılan istikrazlar ve bunlara ilişkin yıllık taksitler eklenince çıkacak toplam Türkiye ve Asya'da yeni kurulmuş olup işbu Andlaşma uyarınca Osmanlı devletinden, kendilerine toprak ayrılan devletler ve sözü geçen Andlaşmanın 46. Maddesinin son -Fıkrasında belirtilen toprak kendisine bağlanan Devlet arasında bölüşülecektir.
Anaparanın bölüşülmesi, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününde her istikrazın anaparasının tutarı üzerinden yapılacaktır.

Madde 51 — 50. nci Maddede açıklanan bölüşüm sonucu olarak Osmanlı Devlet; Borçlarının yıllık taksitlerinden ilgili devlete düşen pay aşağıdaki gibi saptanacaktır.
Birincisi : 50 nci Maddenin 1. Fıkrasında açıklanan bölüşüm için, önce 12. ve 15. Maddelerde sözü geçen Adalar ile Balkan savaşları sonucunda Osmanlı Devletinden ayrılan toprakların topuna düşecek pay tutarının saptanmasına girişilecektir.
İşbu payın 50. Maddenin birinci fıkrası hükümleri gereğince bölüşülecek yıllık taksitler toplamına göre tutarı, şözkonusu Adalar ve ayrılan ülkelerin, birlikte olarak, genel gelirleri toplamı ortalamasının, 1907 yılında konulan ek gümrük vergisi gelirleri ile birlikte, 1910-1911 ve 1911-1912 bütçe yılları sırasında Osmanlı Devletinin genci gelirler toplamı ortalamasıyla eş oranda olacaktır.

Böylece saplanacak tutar, kendilerine yukarıdaki fıkrada sözü-geçen toprakların verildiği devletler arasında daha sonra bölüşülecek ve, bunun sonucu olarak, söz konusu devletlerden her birine düşecek payın, aralarında bölüşülecek genel toplama oranla tutarı bu devletlerden her birine bağlanan toprakların gelirleri ortalamasının Balkan Savaşları sonucunda Osmanlı Devletinden ayrılan toprakların ve 12. 15. Maddelerde sözü geçen Adaların toplamının 1910-1911 ve 1911-1912 bütçe yılları içindeki genel gelirleri ortalamasıyla eş oranda olacaktır. İşbu Fıkrada söz konusu gelirlerin hesaplanmasında gümrük gelirleri sayılmayacaktır,

İkincisi : 46. Maddenin son fıkrasında sözügeçen topraklarla birlikte, işbu Andlaşma uyarınca Osmanlı Devletinden ayrılan topraklara gelince, ilgili her Devlete düşen payın, 50. Maddenin 2. fıkrası hükümlerine göre bölüşülecek yıllık taksitlerinin genel toplamına oranı, ayrılan ülkenin ortalama gelirinin, 1910-1911 ve 1911-1912 bütçe yıllarında (1907 yılında konulan ek gümrük vergileri gelirleri ile birlikte) topraklar ve Adalar payı çıkarıldıktan sonra bulunacak tutarın oranıyla eş olacaktır.
Madde 52 — İşbu Kesime bağlı çizelgenin, (B) Bölümünde yazılı avanslar Türkiye ile 46. Maddede anılan öteki devletler arasında aşağıdaki koşullara göre bölünecektir :
Birincisi : Çizelgede belirli olup 17 Ekim 1912 de mevcut bulunan avanslar konusunda işbu andlaşmanın yürürlüğe konulması gününde

ödenmemiş anapara var ise, bu anapara ve 53. Maddenin 1. fıkrasında yazılı günlerden beri toplanmış faizler ile söz konusu günlerden beri yapılan ödemeler, 50. Maddenin 1. ve 51. Maddenin gene 1.fıkrasında belirtilmiş hükümlere göre bölüşülecektir.

İkincisi : İşbu ilk bölüşme sonucunda Osmanlı Devletine düşen paralar ve çizelgede belirtilmiş olup devletin, 17 Ekim 1912 günü ile l Kasım 1914 günü arasında anlaşmaya bağladığı avanslar ve işbu Andlaşmanm yürürlüğe konulması gününde eğer var ise, ödenmemiş olan anapara, ile l Mart 1920 gününe dek toplanmış faizler ve o günden beri yapılan ödemeler 50. Maddenin 2. ve 51. Maddenin 2. fıkralarında belirtilen, hükümlere göre bölüşülecektir.

Osmanlı Devlet Borçları Yönetim Kurulu söz konusu avanslardan ilgili devletlerin her birine düşen pay tutarını, işbu Andlaşmanın, yürürlüğe konulmasından başlayarak, 3 aylık, süre içinde saptayacak ve bu tutarı söz konusu devletlere bildirecektir.

Türkiye dışındaki devletlere yüklenen paralar, söz konusu devletlerce Devlet Borçları Yönetim Kuruluna ödenecek ve bu Kurulca da, ya alacaklılara ya da Türkiye'nin anılan devletler hesabına gerek faiz, gerek anapara akçesi olarak ödemiş bulunduğu paralar tutarını karşılayıncaya dek, Türkiye Hükümeti hesabına gelir yazılacaktır.

Yukarıdaki fıkrada öngörülen, ödemeler, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak, eşit 5 yıllık taksit ile yapılacaktır. Bu ödemelerin Osmanlı Devleti alacaklılarına yapılacak bölümü, avans sözleşmesinde yazılı yıllık faizleri içerecek ve Türkiye Hükümetine düşen, bölümü ise faizsiz ödenecektir.

Madde 53 — Balkan Savaşları sonunda kendilerine Osmanlı Devletinden toprak ayrılmış olan devletlerin borçlu olup işbu Kesime ekli çizelgenin (A) Bölümünde yazılı Osmanlı Devlet Borçları istikrazlarının yıllık taksitleri, söz konusu toprakların anılan devletlere geçmelerini açıklayan Andlaşmaların yürürlüğe konulması gününden başlayarak ödenmesi gerekecektir. 12. Maddede belirtilen Adalara gelince, bunların yıllık taksitinin 1/14 Kasım 1913 gününden başlayarak ve 15. Maddede söz konusu olan Adaların yıllık taksitin ise 17 Ekim 1912 gününden başlayarak ödenmesi gerekecektir.

İşbu Andlaşma gereğince Osmanlı Devletinden ayrılan Asya'daki topraklar üzerinde yeni kurulmuş devletlerin ve 46. Maddenin son Fıkrasında yazılı topraklar kendisine bağlanan devletin borçlu oldukları yıllık taksitlerin l Mart 1920 gününden başlayarak ödenmesi gerekecektir.

Madde 54 — İşbu Kesime ekli çizelgenin (A) Bölümünde sayılan 1911, 1912 ve 1913 Hazine Tahvilleri, Sözleşmelerde saptanan ödeme gününden başlayarak, 10 yıllık bir süre içinde kararlaştırılmış faizleri ile birlikte ödenecektir.

Madde 55 — Türkiye; ile birlikte, 46. Maddede anılan, devletler, işbu Kesime bağlı çizelgenin (A) Bölümünde belirtildiği üzere, Osmanlı Devlet Borçlarından kendilerine düşen ve 53. Maddede belirtilen günlerden başlayarak, ödenmesi gerektiği halde ödenmemiş bulunun yıllık taksitler tutarını Osmanlı Devlet Borçları Yönetim Kuruluna ödeyeceklerdir. Bu ödeme işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak, 20 yılda eşit taksitler ile ve faizsiz olarak yapılacaktır.

Türkiye'den başka devletlerce Devlet; Borçları İdare Kuruluna ödenen yıllık taksitler bu Kurulca, söz konusu devletler hesabına Türkiye tarafından ödenmiş olan paraların tutarını karşılayınca dek, Türkiye'nin henüz borçlu bulunduğu toplanmış taksitlerden çıkarılacaktır.

Madde 56 — Bundan böyle, Osmanlı Devlet Borçları Yönetim Kurulunda Alman, Avusturyalı ve Macar senet sahiplerinin, temsilcileri bulunmayacaktır.

Madde 57 — Osmanlı Devlet Borçları istikraz ve avanslarına ve karşılığı Mısır vergisi ile sağlanmış olan, 1855, 1891 ve 1894 Osmanlı istikrazlarına ilişkin faiz kuponlarının sunulması süreleri ile söz konusu istikrazlardan kurası çıkmış olan senetlerin ödenmesi için sünme süreleri, Bağıtlı Yüksek Tarafların topraklarında 29 Ekim 1914 gününden başlayarak, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından sonra 3 ayın bitimine dek ertelenmiş sayılacaktır.

BİRİNCİ KESİME BAĞLI

EK: I

l Kasım 1914 gününden önceki Osmanlı Genel Borçları Çizelgesi

KESİM : II

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Madde 58 — Bir yandan Türkiye, öte yandan (Yunanistan dışında) öteki Bağıtlı Devletler, gerek Türkiye ile bu Devletlerin, gerek (tüzel kişiler de kapsamı içine girmek üzere) onların uyruklarının 1 Ağustos 1914 günü ile bugünkü Andlaşmanın yürürlüğe konulması günü arasında geçen süre içinde, gerek savaş eylemleri, gerek istiraval, el koyma, kullanım ya da zoralım önlemleri yüzünden doğan, kayıp, zarar ve ziyanlar nedeniyle her türlü para istemlerinden, karşılıklı olarak vazgeçerler.

Bununla birlikte, yukarıdaki hüküm işbu Andlaşmanın III. Bölümünde yazılı hükümleri (Ekonomik hükümler) zedelemeyecektir.

Almanya ile yapılan, 28 Haziran 1919 günkü Barış Andlaşmasının 259. Maddesinin. (1) Fıkrası ve Avusturya ile yapılan 10 Eylül 1919 günlü Barış Andlaşmasının 210. Maddesinin (1). Fıkrası gereğince, Almanya ve Avusturya tarafından devredilmiş olan altın para üzerindeki her türlü haklarından, Türkiye (Yunanistan dışarıda kalmak üzere) öteki Bağıtlı Devletler yararına vazgeçer.

Birinci Tertip Türk Tahvilleri konusunda, gerek 20 Haziran 1331 (3 Temmuz 1915) günkü Sözleşme ile, gerek bu Tahvillerin, arkasında yazılı metne göre, Osmanlı Devlet Borçları Yönetim Kuruluna yüklenmiş olan tüm ödeme yükümleri ortadan kaldırılmıştır.

Bunun gibi Türkiye, Osmanlı Hükümetince İngiltere’ye ısmarlanmış olup Britanya Hükümetince 1914 yılında müsadere edilmiş savaş gemileri için ödenmiş bulunan paraların geri verilmesini, ne Britanya Hükümetinden, ne de onun uyruklarından istememeği kabul ve bu konuda her türlü istemlerinden vazgeçer.

Madde 59 — Yunanistan, savaş yasalarına aykırı olarak Anadolu’da Yunan Ordusunun ya da yönetiminin eylemlerinden doğan zararların onarımı yükümünü tanır.
Öte yandan, Türkiye, Yunanistan’ın savaşın uzamasından ve onun sonuçlarından doğan parasal durumunu gözönünde tutarak onarım konusunda Yunan Hükümetine karşı her türlü istemlerinden kesinlikle vazgeçer.

Madde 60 — Gerek Balkan Savaşları sonucunda, gerek işbu Andlaşma ile Osmanlı İmparatorluğundan kendilerine toprak verilmiş ya da verilmekte olan Devletler, Osmanlı İmparatorluğunun işbu topraklar üzerindeki tüm taşınır ve taşınmaz mallarına, karşılık ödemeden, sahip olacaklardır.
Şurası kararlaştırılmıştır ki, 26 Ağustos 1324 (8 Eylül 1908) ve 20 Nisan 1325 (2 Mayıs 1909) günlü iradelerin [Padişah'ın Kararları] Hazine-i Hassa'dan [Saray'ın mal ve mülkü] Devlete geçirilmesini emrettiği taşınır ve taşınmaz mallar ile 30 Ekim 1918 de Hazine-i Hassa'ca kamu hizmetleri için yönetilmekte bulunmuş olan taşınır ve taşınmaz mallar, söz konusu Devletlerin, bu mallara ilişkin, konularda Osmanlı İmparatorluğu yerine geçmeleri gerekeceğinden, bu mallar üzerinde kurulmuş olan Vakıflar geçerli sayılmak üzere, yukarıdaki fıkrada anılan taşınır ve taşınmaz malların kapsamı içine girecektir.

Gerek Balkan Savaşları sonucunda, gerek daha sonra Yunanistan'a geçmiş olan eski Osmanlı İmparatorluğu toprakları üzerinde bulunup Hazine-i Hassa'dan Devlete geçen taşınır ve taşınmaz mallar konusunda Türkiye Hükümeti ile Yunan Hükümeti arasında çıkan anlaşmazlık, yapılacak bir Hakem anlaşmasıyla ve 1-14 Kasım 1913 günlü Atina Andlaşmasına ekli 2 sayılı Özel Protokol gereğince, La Haye'de bir Hakem Mahkemesine sunulacaktır.

Bu Maddenin hükümleri Hazine-i Hassa adına tescilli ya da onun yönettiği, işbu Maddenin 2. ve 3. Fıkralarında öngörülmeyen, taşınır ve taşınmaz malların hukuksal niteliğini değiştirmiyecektir.

Madde 61 — İşbu Andlaşma gereğince Türkiye'den başka bir Devletin uyruğuna geçmiş olup sivil ve askersel emeklilik ve açıkta tutulma, yetim ve dul maaşlarından [Pension] yararlananlar, maaşları nedeniyle Türkiye Hükümetine karşı hiç bir istemde bulunamayacaklardır.
Madde 62 — Almanya ile 28 Haziran 1919'da yapılan Versailles Barış Andlaşmasının 261. Maddesi ve 10 Eylül 1919'da Avusturya ile, 27 Kasım 1919'da Bulgaristan ile ve 4 Haziran 1920'de Macaristan ile yapılan Barış Andlaşmalarının koşut Maddeleri uyarınca, Türkiye'den alacaklı bulundukları tüm alacakların öteki Bağıtlı Devletlere geçirilmesini [transfert| Türkiye kabul eder.
Öteki Bağıtlı Devletler, bu konuda Türkiye'ye düşen borçlardan onu aklar.

Türkiye’nin Almanya, Avusturya, Bulgaristan ve Macaristan’dan alacakları da sözü geçen Bağıtlı Devletlere geçirilmiştir.

Madde 63 — Türkiye Hükümeti, öteki Bağıtlı Devletlerle anlaşmış olarak, Savaştan sonra Türkiye’ye satılacak malların semenleri için Alman Hükümetinin Türkiye Hükümetince çıkarılan kağıt paraları belirli bir kambiyo fiyatı ile kabul edeceği konusunda Savaş sırasında üstlendiği yüklemlerden Alman Hükümetini akladığını açıklar.

BÖLÜM : III
EKONOMİK HÜKÜMLER

Madde 64 — Bu Bölümde “Müttefik Devletler” teriminden anlaşılan Türkiye’nin dışındaki Bağıtlı Devletlerdir. “Müttefikler uyrukları” terimi, Türkiye’nin dışındaki, Bağıtlı Devletler uyruklarından olanların ya da bu Devletlerden birinin koruyuculuğu altındaki bir Devlet ya da ülke uyruklarından olan gerçek kişiler, ortaklıklar, dernekler [associations] ve kuruluşları [etablissements] kapsamaktadır.

Bu bölümün “Müttefikler uyruklarına” ilişkin hükümlerinden, Müttefik Devletler uyruğuna sahip olmamakla”‘ birlikte, gerçekte bu Devletlerce korunmakta bulunmaları nedeniyle, Osmanlı makamlarınca Müttefik uyruğu gibi işleme bağlı tutulmuş ve bu yüzden zarar görmüş olan kişiler de yararlanacaktır.

KESİM : I
MALLAR, HAKLAR VE ÇIKARLAR

Madde 65 — 29 Ekim 1914 günü Müttefik Devletler uyruğu bulunan kişilerin olup işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulduğu gün Türk kalacak topraklar üzerinde kimliği belirlenecek mallar, haklar ve çıkarlar, bulundukları durumda, hak sahiplerine hemen geri verilecektir.

Buna karşılık, Türk uyruklarının olup 29 Ekim 1914 günü Müttefik Devletlerin egemenliği ya da koruyuculuğu altında bulunan, ya da Balkan Savaşları sonunda Osmanlı İmparatorluğundan ayrılarak bugün söz konusu Devletlerin egemenliği altında tutulan topraklar üzerinde kimliği belirlenebilecek mallar, haklar ve çıkarlar da, bulundukları durumda, hak sahiplerine hemen geri verilecektir.

Bundan başka, bu Andlaşma ile Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış topraklar üzerinde bulunup Türk uyruklarının olan ve Müttefik Devletler

makamlarınca arıtımlara ya da başkaca olağanüstü önlemlere konu olmuş bulunan mallar, haklar ve çıkarlar konusunda da özdeş işlem uygulanacaktır.

İşbu Andlaşma ile Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan bir ülkede bulunup Osmanlı Hükümetince olağanüstü savaş önlemlerine konu olduktan sonra, o ülkede egemenliğini sürdüren Bağıtlı Devletin bugün elinde bulunan kimliği belirlenebilecek mallar, haklar ve çıkarlar meşru hak sahiplerine, bulundukları durumda, geri verilecektir. Sözkoııusu ülke üzerinde egemenliğini sürdüren Bağıtlı Devletçe arıtılmış olan taşınmaz mallara da özdeş işlem uygulanacaktır. Kişiler arasında bunların dışındaki tüm hak istemleri, yetkili yerel mahkemeler önünde ileri sürülecektir.

Üzerinde hak ileri sürülen malların kimliğine ya da geri verilmesine ilişkin tüm anlaşmazlıklar bu Bölümün V. Kesiminde yazılı Karma Hakem Mahkemesine sunulacaktır.

Madde 66 — 65. Maddenin birinci ve ikinci Fıkraları hükümlerinin yerine getirilmesi için, Bağıtlı Yüksek Taraflar, hak sahiplerini, en ivedi bir yöntem ile, kendilerinin rızası olmaksızın yüklenmiş olabilecek her türlü yüklem ya da yararlanma haklarından [charges ou servitudes] arınmış olarak malları, hakları ve çıkarlarına tasarruf edecek duruma koyacaklardır. Söz konusu mallar, haklar ve çıkarları, geri verme işlemini yapacak olan Hükümetten daha önce doğrudan doğruya ya da dolayısıyla elde etmiş olup da, geri verme yüzünden zarar görmüş bulunacak üçüncü kişilerin zarar- giderimi de o Hükümete düşecektir. İşbu zarar – giderim konusunda ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümlenmesi genel mahkemelerin [Tribunaux de droit commun] yetkisi içine girecektir.
Öteki tüm durumlarda, zarar – giderim için ilgili kişilere karşı dava açmak zarar gören üçüncü kişilere düşecektir.

Bu amaçla, düşman malları, hakları ve çıkarları üzerinde Bağıtlı Yüksek Taraflarca girişilen tüm tasarruf işlemleri ve başkaca olağanüstü savaş önlemleri, arıtma işlemi henüz sona ermemiş ise, hemen kaldırılacak ve durdurulacaktır. Sahiplerinin istemleri, söz konusu mallar, haklar ve çıkarlar, kimliği belirlenir belirlenmez, geri verilmek üzere yerine getirilecektir.

65. Madde ile geri verilmesi öngörülen mallar, haklar ve çıkarlar, işbu Andlaşmanın imzası günü Yüksek Tarafların Hükümetlerinden birinin makamlarınca arıtılmış bulunuyorsa, bu Hükümet, arıtma semenini sahiplerine ödeyerek, söz konusu mallar, haklar ve çıkarları olduğu gibi geri vermek zorunluğundan kurtulacaktır. Eğer sahibinin isteği üzerine, V. Kesimde öngörülen Karma Hakem Mahkemesi, arıtmanın, değer fiatı sağlayacak koşullar içinde yapılmamış olduğuna karar verirse, bu Mahkeme taraflar arasında bir anlaşmaya varılmadığı durumda, haklı göreceği ölçüde arıtma semenini artırabilecektir. Mal sahibi ile, varılacak anlaşma ya da sözü geçen Karma Hakem Mahkemesi kararı gününden başlayarak iki aylık süre içinde ödeme yapılmamış ise, söz konusu mallar ve çıkarlar geri verilecektir.

Madde 67 — Bir yandan Yunanistan, Romanya, Sırp – Hırvat-Sloven Devleti, öte yandan Türkiye, kendi Orduları ve yönetim makamlarınca Türkiye topraklarında ya da Yunanistan, Romanya ve Sırp-Hırvat – Sloven Devleti topraklarında bulunan her türlü taşınmaz malların ülkelerinde aranması ve geri verilmesi konusunda hem gerekli yönetimsel önlemler alınması, hem de ilgili tüm belgelerin teslimi yolu ile kolaylık gösterilmesini, karşılıklı olarak, yükümlenirler.
Bu araştırma ve geri verme Alman, Avusturya, Macar ve Bulgar Orduları ve Yönetim makamlarınca Yunan, Romanya ya da Sırp-Hırvat-Sloven Devleti toprakları üzerinde (saisis on séquestrés) olup ta Türkiye'ye ya da onun uyruklarına geçirilmiş bulunan yukarıda söz konusu eşya ile Yunan, Romanya ya da Sırp-Hırvat-Sloven Devleti Ordularınca Türk topraklarından alınarak ya da haczedilerek Yunanistan'a, Romanya'ya ya da Sırp – Hırvat – Sloven Devletine ya da onların uyruklarına geçirilmiş olan eşya için de yerine getirilecektir.

Bu araştırma ve geri vermeğe ilişkin dilekçeler, Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak, altı ay içinde sunulacaktır.

Madde 68 — Türkiye'nin Yunan Ordusunca işgal edilmiş bulunan bölgelerimle Yunan makamları ya da yönetimi ile Türk uyrukları arasında yapılmış sözleşmelerden doğan borçlar, işbu sözleşmelerde yazılı koşullar içinde, Yunan Hükümetince ödenecektir.

Madde 69 — 1 Ağustos 1914'de yararlandıkları rejim gereğince, Müttefik Devletler uyruklarının ve mallarının bağlı olmadığı hiç bir vergi, resim ya da ek resim, 1922-23 Bütçe yılından önceki Bütçe yılları için, söz konusu uyruklardan ya da onların malları üzerinden alınmayacaktır.
1922-23 Bütçe yılından önceki yıllar için 15 Mayıs 1923 gününden sonra vergi alınmış bulunuyor ise, işbu Andlaşma yürürlüğe konulur konulmaz, bu paralar hak sahiplerine geri verilecektir.

15 Mayıs 1923 gününden önce alınan paralar konusunda hiç bir istemde bulunulamayacaktır.

Madde 70 — 65, 66, 68 ve 69. Maddelere dayanan istemler, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak, 6 aylık süre içinde yetkili makamlar önünde ve bu yoldan anlaşmaya varılamazsa, gene bu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak 12 aylık bir süre içinde Karma Hakem Mahkemesi önünde ileri sürülecektir.
Madde 71 — Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Romanya ve Sırp – Hırvat – Sloven Devleti ya da onların uyrukları, kendi mal, hak ve çıkarları konusunda 29 Ekim 1914 gününden önce Osmanlı Hükümeti önünde istem ileri sürmüş ya da dava açmış bulunuyorsa, işbu Bölümün hükümleri, söz konusu istemler ya da davaları hiçbir biçimde zedelemeyecektir. Britanya, Fransa, İtalya, Romanya ve Sırp – Hırvat – Sloven Hükümetleri önünde Osmanlı Hükümeti ya da uyruklarınca ileri sürülen istemler ya da açılan davalar konusunda da özdeş işlem yapılacaktır. Bu istemler ya da davalar Türkiye Hükümeti ve bu Maddede adları geçen öteki Hükümetler önünde, Kapitülasyonların kaldırılmış olması da gözönünde tutularak, özdeş koşullar içinde izlenecektir.
Madde 72 — Bugünkü Andlaşma ile Türk kalan topraklar üzerinde Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan'ın ya da onların uyruklarının olup da işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından önce Müttefik Hükümetlerce alınmış ya da işgal edilmiş bulunan mallar,haklar ve çıkarlar, söz konusu Hükümetler ile Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan Hükümetleri ya da onların ilgili uyrukları arasında gerekli anlaşmaların [arrangcments] yapılmasına dek, Müttefik Hükümetlerin ellerinde kalacaktır. Eğer bu mallar, haklar ve çıkarlar arıtılmış ise, bu arıtma işlemi doğrulanmaktadır.

İşbu Andlaşma ile Türkiye’den ayrılmış olan ülkeleri yöneten [exerçant l’autorité] Hükümetler bu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak bir yıl içinde, o ülkelerde bulunan Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ya da onların uyruklarının malları, hakları ve çıkarlarını arıtabileceklerdir.

Şimdiye dek yapılmış olsun, ya da olmasın, arıtmaların semeni, eğer bu mallar Alman, Avusturya, Macar ve Bulgar Devletlerinin ise, ilgili Devlet ile yapılmış olan Barış Andlaşması uyarınca kurulmuş Onarım Komisyonuna (Commisison de Réparations) ödenecektir. Eğer arıtılan mallar özel kişilerin ise, semenleri doğrudan doğruya sahiplerine verilecektir.

Bu maddenin hükümleri Osmanlı Anonim Ortaklıklarına uygulanamaz.

İşbu maddede öngörülen önlemler nedeniyle Türkiye Hükümeti hiç bir biçimde sorumlu olmayacaktır.

KESİM : II
SÖZLEŞMELER VE SÜRE AŞIMLARI

Madde 73 — 82. Maddede tanımlandığı üzere, sonradan düşman durumuna gelmiş olan Taraflar arasında o Maddede yazılı günden önce yapılmış olup aşağıda gösterilen türlerdeki sözleşmeler, içerdikleri hükümlere ve işbu Andlaşmanın hükümlerine bağlı bulunmak koşulu ile yürürlükte kalırlar.
a) Taşınmaz malların satışına ilişkin sözleşmeler (satış işlemi yöntemine uygun biçimde henüz gerçekleştirilmiş olmasa bile 82. Madde uyarınca Tarafların düşman durumuna geldiği günden önce teslim işlemi fiilen yapılmış ise);
b) Özel kişiler arasında yapılmış kira, kira bedeli ve kira vaadi sözleşmeleri [baux, contrats de location et promesses de location];
c) Özel kişiler arasında yapılan maden, orman ya da tarım topraklarının işletilmesine ilişkin sözleşmeler;
d) İpotek, sağlanca [gagc] ve inanca [nantissement] Sözleşmeleri;
e) Bağlı oldukları yasaya göre ortaklarının kendilerinden başka bir kişiliği bulunmayan kollektif ortaklıklarına (partnerships) uygulanmamak üzere, ortaklık kurucu sözleşmeleri;

f) Konusu ne olursa olsun, gerçek kişiler ya da Ortaklıklar ile Devlet, iller, Belediye ve benzeri öteki yönetimsel tüzel kişiler arasında yapılan sözleşmeler;
g) Aile hukukuna ilişkin sözleşmeler;
h) Bağışlara ya da, ne nitelikte olursa olsun, kazandırmalara [teberru, libéralités] ilişkin sözleşmeler.
İşbu Madde, sözleşmelere, yapıldıkları sırada kendiliklerinden taşıdıkları değerden başka bir değer verilmesi için ileri sürülemez, işbu Madde ayrıcalık sözleşmelerine uygulanmayacaktır.

Madde 74 — Sigorta Sözleşmeleri için işbu Kesimin Ekinde yazılı hükümler uygulanır.
Madde 75 — 73. ve 74. Maddelerde sayılan Sözleşmeler ve ayrıcalık sözleşmeleri dışarıda tutulmak üzere, sonradan birbiriyle düşman durumuna gelen kişiler arasında yapılmış sözleşmeler, tarafların düşman oldukları günden başlayarak kaldırılmış sayılacaktır.
Bununla birlikle, sözleşmenin bağıtlılarından her biri, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak üç ay içinde, gerekiyorsa, öteki tarafa sözleşmenin yapıldığı günkü koşullar ile, onun yürürlükle bırakılması istenildiği günkü koşullar arasındaki farkı karşılayacak bir zarar – giderim ödemek üzere, sözleşmenin uygulanması isteminde bulunabilecektir. Bu zarar – giderim, taraflar arasında bir anlaşmaya yarılamazsa, Karma Hakem Mahkemesince saptanacaktır.

Madde 76 — İşbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından önce 73, 74 ve 75. Maddelerde yazılı sözleşmelerin Bağıtlı Devletler uyruklarından olan tarafları arasında ve özellikle bu sözleşmelerin sona erdirilmesi, sürdürülmesi, uygulama biçimi ya da onlarda değişiklik yapılmasıyla ilgili olarak ve ödenecek paranın türüne ya da kambiyo değerine ilişkin anlatmalar da bunun kapsamı, içine girmek üzere tüm işlemlerin [transaction] geçerliliği doğrulanmıştır.
Madde 77 — 30 Ekim 1918’den sonra Müttefikler uyrukları ile Türk uyrukları arasında yapılmış sözleşmeler geçerli sayılıp genel hukuk hükümlerine bağlı olacaktır. 30 Ekim 1918 gününden sonra, 16 Mart 1930 gününe dek, İstanbul Hükümeti ile, yöntemine uygun biçimde yapılmış sözleşmeler de geçerli sayılıp genel hukuk hükümlerine bağlı olacaktır.

16 Mart 1920’dan sonra İstanbul Hükümeti ile, yöntemine uygun biçimde ve bu hükümetin edimsel yönetimi altındaki ülkelerle ilgili olarak yapılmış tüm sözleşmeler ile anlaşmalar, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak üç aylık bir süre içinde, ilgililerin istemleri üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulacaktır. Bu sözleşmeler gereğince yapılmış olan ödemeler ödemeyi yapmış olan tarafın kredisine, yöntemine uygun biçimde geçirilecektir.

Onaylanmazsa, ilgili tarafın, eğer gerekiyorsa, doğrudun doğruya ve gerçekten gördüğü zararı karşılayacak ölçüde bir zarar- giderim hakkı olacak ve bu zarar – giderim, anlaşma yolu ile bir çözüm bulunamazsa, Karma Hakem Mahkemesince saptanacaktır,

Bu Maddenin hükümleri ne ayrıcalık sözleşmelerine, ne de ayrıcalığın geçirimine uygulanamaz.

Madde 78 — Sonradan düşman durumuna gelmiş taraflar arasında, ayrıcalık sözleşmeleriyle ilgili olarak ortaya çıkan, ya da yukarıda anılan 6 aylık sürenin sona ermesinden önce ortaya çıkabilecek olan tüm anlaşmazlıklar, Karma Hakem Mahkemesince çözümlenecektir. Ancak, tarafsız devletlerin yasalarının uygulanması nedeniyle bu devletlerin ulusal Mahkemelerinin yetkisi içine giren, anlaşmazlıklar bu hükmün dışında kalacaktır.
Bu son durumda, söz konusu anlaşmazlıklar, Karma Hakem Mahkemesince değil, bu ulusal mahkemelerce çözümlenecektir.

Bu madde uyarınca Karma Hakem Mahkemesinin yetkisi içine giren anlaşmazlıklara ilişkin şikayetler, bu Mahkemelerin kuruluşu gününden başlayarak 6 aylık bir süre içinde, yapılmış olmalıdır. Bu süre sona erince, Karma Hakem Mahkemesine sunulmamış olan anlaşmazlıklar, genel hukuk hükümlerine göre yetkili mahkemelerce çözümlenecektir.

Bu Maddede hükümleri, ne savaş sırasında aynı ülkede oturmuş ve kişileri ile mallarına özgürce tasarruf etmiş olan tüm taraflar arasında yapılmış sözleşmelere, ne de Tarafların düşman duruma girdikleri günden önce yetkili bir Mahkemece hükme bağlanmış anlaşmazlıklara uygulanamaz.

Madde 79 — Bağıtlı Yüksek Taraflar ülkeleri üzerinde düşmanlar arasındaki ilişkilerde süre aşımına, hakkın yitirilmesi ya da yasal sürenin geçişi nedeniyle davaya bakılması konularında, her türlü süreler, ister savaşın başlamasından önce, ister ondan sonra işlemeğe başlamış olsun, 29 Ekim 1914'den bugünkü Andlaşmanın yürürlüğe konulmasını izleyen üç aylık bir surenin sona ermesine dek durdurulmuş sayılacaktır.
İşbu hüküm, özellikle faiz ve hisse senedi geliri kuponlarının sunulması sürelerine ve kura çıkıp ödenmesi gereken senetlerin ya da ödenecek başkaca herhangi bir senedin sunulma sürelerine uygulanır.

Romanya'ya ilişkin konularda, yukarıda yazılı süreler 27 Ağustos 1916 gününden başlayarak durdurulmuş sayılacaktır.

Madde 80 — Düşmanlar arasındaki ilişkilerde, savaştan önce düzenlenmiş olan hiç bir ticaret senedi, yalnızca kabul ya da ödeme için gerekli süre içinde sunulmaması, ya da Savaş sırasında çekicilere ve cirantalara kabul edilmemek ya da ödenmemek nedeniyle bildirim yapılmaması, ya da protesto ve her hangi bir işlemin eksik bulunması nedeniyle geçersiz sayılmayacaktır.
Eğer bir ticaret senedinin kabul ya da ödenmesi için sunulması zorunluğu ya da kabul edilmemesi ya da ödenmemesinin çekici ya da cirantalara bildirimi zoruıluğu ya da o senedin protesto edilmesi zorunluğu için gerekli süre, Savaş sırasında sona ermiş ve senedi sunma ya da protesto etme ya da kabul etmeme ya da ödenmemesini bildirmek durumunda olan taraf bunu Savaş sırasında yapmamış ise, senedi sunmak, kabul etmemek ya da ödenmemesini bildirmek ya da protesto da bulunmak için kendisine işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak üç aylık, süre tanınacaktır.

Madde 81 — Ödenmesi zamanı gelmiş borçlara karşılık olarak Savaştan önce yapılmış sağlanca ya da ipotekleri paraya çevirmek için Savaş sırasında yapılmış olan satışlar, borçluya haber vermek üzere gerekli işlemler tümüyle yerine getirilmiş olmasa bile, borçlunun her türlü zarar ve ziyanlar konusunda hesapların sonuçlandırılması için alacaklıyı Karma Hakem Mahkemesine çağırabilmesi kesin hakkı saklı kalmak üzere geçerli sayılacaktır.

Mahkeme, taraflar arasındaki hesapları arıtmak,: sağlanca ya da ipotek olarak verilen malın verilme koşullarını incelemek ve eğer alacaklı kötü niyetle davranmış ya da malın satışından kaçınmak için ya da bu satışın hakça bir fiyat ile yapılmasını sağlamak için elinde bulunan her olanağa başvurmamış ise, borçlunun satış nedeniyle uğradığı zararı gidermek gereğini alacaklıya yüklemek ye ikisine sahip bulunacaktır.

Bu hüküm ancak düşmanlar arasında uygulanacak ve yukarıda yazılı işlemlerden 1 Mayıs 1923 gününden sonra yapılmış olanları kapsamayacaktır.

Madde 82 — Bu Kesimin anlamına göre, bir sözleşmenin taraflarını oluşturan kişiler, aralarında ticaretin fiilen olanaksız, bulunduğu ya da bu kişilerden birinin bağlı olduğu, yasalar, Hükümet kararları ya da yönetmelikler ile ticaret yasaklandığı ya da yasalara aykırı bir nitelik aldığı günden başlayarak düşman sayılacaktır.
Sözleşme yapanlardan biri, Savaş sırasında, onun için düşman olan bir ülkede oturarak kişi ve mallan ürerinde özgürce tasarrufta bulunabilmiş olduğu bir durumda, Bağıtlı Yüksek Taraftarlardan birinin ülkesi üzerinde, (Ortaklıklar da kapsamı içine girmek üzere) düşman kişiler ve onların temsilcileri [Agents] arasında yapılmış sözleşmeler 73, 74, 75, 79 ve 80. maddeler hükümlerinin, dışında kalarak genel bükümlere bağlı tutulacaktır.

Madde 83 — İşbu Kesimin hükümleri Japonya ile Türkiye arasında uygulanmayacak ve bu hükümlere konu olan sorunlar adı geçen, iki ülkenin her birinde yerel yasalar uyarınca çözümlenecektir.

EK

I. YAŞAM SİGORTALARI

(1)

Bir sigortacı ile sonradan düşman olmuş bir kişi arasında yaşam sigorta sözleşmeleri, savaş durumunun başlaması ya da o kişinin düşman olması nedeniyle, ortadan kalkmış sayılmayacaktır.

Yukarıdaki Fıkraya göre ortadan kalkmış sayılmayan bir sözleşme hükümleri uyarınca savaş sırasında ödenmesi gerekmiş olan her sigorta edilmiş paranın savaştan sonra ödenmesi gerekecektir, işbu paraya,

ödenmesi gerekli olduğu zamandan ödendiği güne dek, yıllık yüzde beş faiz eklenecektir.

Savaş sırasında sigorta primlerinin ödenmemesinden ya da sözleşme hükümlerinin uygulanmamasından dolayı eğer bir sözleşme hükümsüz ya da etkisiz, kalmış ise, sigortalı kişi ya da vekilleri ya da hak sahipleri, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak oniki ay içinde her zaman poliçenin hükümsüz kaldığı ya da ortadan kalkmış sayıldığı günkü değerini sigortacıdan yıllık yüzde beş faiziyle birlikte isteyebilecektir.

Yaşam sigorta sözleşmeleri, 29 Ekim 1914 gününden önce imza edilip sözleşmelerin hükümlerine göre primlerin ödenmemesinden dolayı, işbu Andlaşmadan önce kaldırılmış ya da miktarı azaltılmış olan Türk uyrukları, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak üç ay içinde ve eğer o sırada yapıyorlarsa, sigorta edilen sermayenin bütünü için poliçelerini yeniden düzenlemeğe yetkili olacaklar ve bu amaçla, sigorta kumpanyası doktorunun yapacağı ve kumpanyanın uygun göreceği bir sağlık muayenesinden, geçtikten sonra toplanmış primleri, yüzde beş toplanmış faizi ile birlikte, ödemek zorunda kalacaklardır.

(2)

Bugün bir Müttefik devlet uyruğu olan Ortaklıklar ile Türkiye uyrukları arasında 1914 yılı 29 Ekim'inden önce yapılmış olup Türk Lirasından başka bir para ile ödenmesi öngörülmüş ve primleri 18 Kasım 1915 gününden önce ve sonra ya da yalnızca o günden önce ödenen yaşam sigortası sözleşmeleri aşağıdaki biçimde sonuçlandırılacaktır.:

Birincisi : 18 Kasım 1915 gününden önceki zamanlar için sözleşmede yazılı türde para ile ve bu tür parayı çıkaran ülkenin kuruna göre sigorta edilen kişinin hakları poliçenin genci koşullarına uygun olarak saptanacaktır. Örneğin altın Frank, ya da kâğıt para Frank olarak belirlenen her para Fransız Frankı ile ödenecektir.

İkincisi : 18 Kasım 1915 gününden sonraki süre için Türk Lirasının değeri Savaştan önceki değerine eşit sayıldığından Türk kâğıt parasıyla ödenecektir.

Sözleşmeleri Türk parasından başka bir para ile yapılmış olan Türkiye uyrukları, 18 Kasım 1915'den beri primlerini sözleşmelerde yazılı para ile ödediklerini kanıtlarlarsa, söz konusu sözleşmeler 18 Kasım 1915'den sonraki zamanlar için bile işbu parayı çıkarmış olan, ülkenin kuruna göre ödeyecektir.

Bugün Müttefik bir devletin uyrukluğunu taşıyan Ortaklıklarla 29 Ekim 1914 tarihinden önce Türk parasından başka bir para ile yapılmış ve primlerinin ödenmesi dolayısıyla, şimdiye dek yürürlükte kalmış olan sözleşmelerin sahibi Türkiye uyrukları, işbu Andlaşmaıım yürürlüğe konulması gününden başlayarak üç ay içinde, bu söyleşmelerde yazılı para ile ve o parayı çıkaran ülkenin kuruna göre, sermayelerini bütünlemesi için poliçelerini yeniden düzenlemek hakkına sahip olacaklardır. Bunun için, 18 Kasım 1915'den beri süreleri dolmuş olan primleri o para ile ödeyeceklerdir. Buna karşılık, sözügeçen kişilerin o günden sonra Türk parası ile ödedikleri primler kendilerine gene o para ile geri verilecektir.

(3)

Türk Lirası olarak yapılmış olan sigorta sözleşmelerinde iso, ödeme Türk parasıyla olacaktır.

(4)

Sigorta Ortaklığı ile bir özel sözleşme yaparak poliçelerinin değerini ve primlerinin ödeme biçimini önceden düzenlemiş ohın, sigortalı kişilere ve işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması günündü poliçeleri kesinlikle ödenmiş olan kişilere 2. ve 3, Fıkraların hükümleri uygulanmayacaktır.

(5)

Yukarıdaki Fıkraların uygulanmasında, tarafların karşılıklı yükümlerini hesaplarken, kişi ömrü tahminleri ile faiz tutarının karışımına dayanan sigorta sözleşmeleri, yaşam üzerine yapılmış sigorta sözleşmesi hükmünde sayılacaktır.

II. DENİZ SİGORTALARI

(6)

Tarafların düşman durumuna gelmelerinden önce risk başlamış olması ve sigortacının bağlı olduğu Devlet ya da o Devletin Müttefiklerince

girişilmiş savaş eylemleri sonucundaki zararları gidermeye ilişkin bulunmaması koşulu ile, deniz sigorta sözleşmeleri, içerdikleri hükümler geçerli ise, ortadan kaldırılmış sayılmayacaktır.

III. YANGIN SİGORTALARI VE ÖTEKİ SİGORTALAR
(7)

Yukarıdaki Fıkrada yazılı koşullarla, yangın ya da öteki tüm sigorta sözleşmeleri ortadan kaldırılmış sayılmayacaktır.

KESİM : III
BORÇLAR

Madde 84 — Bağıtlı Yüksek Taraflar, Savaştan önce yapılmış sözleşmeler gereğince, savaştan önce ya da savaş sırasında ödenmesi zamanı gelmiş olup Savaş nedeniyle ödenmemiş bulunan borçların, sözleşmelerde yazılı koşullar içinde ve üzerinde anlaşılan para ile, o paranın çıkarıldığı ülkedeki kuru üzerinden ödeneceğini kabul ederler.
İşbu Bölümün II nci Kesimi Ekinin hükümlerini bozmamak koşulu ile, şurası kararlaştırılmıştır ki, Savaştan önceki bir sözleşme uyarınca yapılması gereken ödemeler, Savaş sırasında söz konusu sözleşmede gösterilen paradan başka bir para ile, bir parçası ya da bütünüyle alınmış bulunan paraların karşılığı ise, bu ödemeler gerçekte alınmış olan paraları, alındığı para ile ödeyerek yapılabilecektir. Bu hüküm, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından önce, ilgililer arasında uzlaşma yolu ile belirlenmiş olan ona aykırı hükümleri bozmayacaktır.

Madde 85 — Osmanlı Devlet Borçlarının işbu Kesimin ve işbu Bölümün (Ekonomik Hükümler) öteki Kesimlerinin dışında bırakılmasında anlaşmaya varılmıştır.

KESİM : IV
SINAÎ, EDEBÎ VE GÜZEL SANATLAR MÜLKİYETİ

Madde 86 — İşbu Andlaşma hükümleri nakli tutulmak koşulu ilef sınaî, edebî ya da güzel sanatlar mülkiyet hakları, Bağıtlı Devletlerden her birinin yasaları uygulanarak, 1 Ağustos 1914’te sahip oldukları duruma göre, Bağıtlı Yüksek Taraflar topraklarında, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak, bu haklardan savaş durumunun başladığı sırada yararlanmış olan kişilerin ya da onların hak sahiplerinin yararına yeniden tanınacak ya da geri verilecektir. Bunun gibi, eğer Savaş

ortaya çıkmasaydı, bir sınaî mülkiyetin, bir edebî ya da güzel sanat yapıtının korunması için yasaya uygun biçimde yapılmış bir istem üzerine, Savaş süresince elde edilebilecek haklar da, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak, söz konusu haklara sahip bulunan kişiler yararına olarak tanınacak ve geri verilecektir.
Yukarıda yazılı hükümler gereğince, geri verilecek hakları zedelemeksizin Savaş sırasında Müttefik Devletlerden birinin yasama, yürütme ya da yönetim makamınca alınmış olabilecek önlemlere dayanarak, Osmanlı uyruklarına ilişkin sınaî, edebî ya da güzel sanatlar mülkiyeti konusunda yapılan tüm işlemler (lisans yerilmesi de dahil olarak) yürürlükte kalacak ve hükümleri bütünüyle geçerli olacaktır. Bu hüküm, her hangi bir Müttefik Devlet uyruklarının hakları konusunda Türk Makamlarınca alınmış önlemler için de tıpkısıyla geçerlidir.

Madde 87 — 1 Ağustos 1914 gününden önce edinilmiş olan, ya da eğer Savaş çıkmasaydı, Savaştan önce ya da Savaş süresince yapılmış bir istem ile o günden beri edinilmesi olanakh bulunan şunaî mülkiyet haklarını elde etme ya da koruma, ya da bu konuda itiraz ileri sürebilmeleri için, öteki her bir Bağıtlı Devlet ülkesinde Türk uyruklarına ve Türkiye’de söz konusu Devletlerin uyruklarına, ek resim ve hiç bir tür ceza olmaksızın, her işlemi ve formaliteyi yapmak, her türlü resimleri ödeme ve, genel olarak, her devletin yasalarının gerektirdiği tüm yükümlülükleri yerine getirmek üzere, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak, en az bir yıl süre tanınacaktır.
Kimi işlemlerin yapılmaması ve kimi formalitelerin bütünlenmemesi ya da bir resimin ödenmemesi nedeniyle düşük sayılmış olan sınaî mülkiye hakları – buluş belgeleri ile çizilmiş planlara ilişkin konularda bunların geçersiz görüldüğü süre içinde, onları işleten ya da kullanan üçüncü kişilerin haklarını korumak için9 her Devletin hak gözetirce zorunlu sayacağı önlemleri alabilmesi koşulu ile — yeniden geçerli duruma getirilecektir.

Bir buluş belgesinin yürürlüğe konulması, ya da fabrika ya da bir ticaret markasının, ya da bir çizilmiş planının kullanılması için verilen sürede, l Ağustos 1914 ile işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması günü arasındaki zaman hesaba katılmayacak ve ayrıca, 1 Ağustos 1914 gününde geçerli olan hiç bir buluş belgesinin ve fabrika ya da ticaret markasının ya da

çizilmiş planın, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak, iki yıl geçmedikçe, yalnızca yürürlüğe konulmaması ya da kullanılmaması nedeniyle, düşük ya da iptal edilmiş sayılmaması kararlaştırılmıştır.

Madde 88 — Bir yandan Türkiye uyrukları ile Türkiye'de yerleşmiş olan ya da Türkiye'de sanatlarını yapmakta bulunan kişiler, öte yandan Müttefik Devletlerin uyrukları ile Müttefiklerin ülkelerinde yerleşmiş ya da sanatlarını yapan kişiler ve bu kişilerin Savaş sırasında kimi haklarını devretmiş olduğu üçüncü, kişiler taraflarından, Savaşın başlaması ile işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması günü arasında geçen süre içinde, öteki Tarafın ülkesinde ortaya çıkmış olup Savaş sırasında her hangi bir zamanda mevcut bulunmuş olan ya da 86 ncı Maddeye dayanarak yeniden, tanınması gereken sınaî, edebî ya da güzel sanatlar mülkiyet haklarını çiğnemiş gibi sayılabilen eylemeler nedeniyle bir dava açılamayacak ve hiç bir istemde bulunulamayacaktır.
Yukarıda söz konusu eylemler içine, Bağıtlı Yüksek Taraflar Hükümetleri ya da onlar hesabına ya da onların izni ile öteki kişilerce sınaî, edebî, ya da güzel sanatlar mülkiyet haklarının kullanılması ve bu haklara ilişkin ürünler, araçlar, gereçler ya da her türlü eşyanın satışı, satışa çıkarılması ya da kullanılması eylemleri de girmektedir.

Madde 89 — Sınaî mülkiyet haklarından yararlanma, ya da edebiyat ya da güzel sanatlar alanlarındaki yapıtları çoğaltma konusunda, bir yandan Müttefik Devletler uyrukları ya da onların ülkelerinde oturan ya da orada sanatlarını sürdürmekte olan kişiler ile, öte yandan Osmanlı uyrukları arasında savaş durumundan önce yapılmış olan Lisans Sözleşmeleri, Türkiye ile Müttefik Devletler arasında başlayan savaş durumu gününden sonra ortadan kaldırılmış sayılacaklardır.
Bununla birlikte, her durumda, bu tür bir sözleşmeden yararlanmış olan kimse, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulduğu günden başlamak üzere altı ay içinde, hak sahibinden yeni bir lisans isteyebilecek ve bunun koşulları, Taraflar arasında anlaşma yolu ile kararlaştırılmazsa, işbu Bölümün beşinci Kesiminde yazılı Karma Hakem Mahkemesince saptanacaktır. O zaman, Mahkeme, gerekiyorsa,

Savaş sırasında haklarının kullanılması nedeniyle, haklı göreceği ödenmesi gereken parayı saptayabilecektir.

Madde 90 — İşbu Andlaşma uyarınca Türkiye'den ayrılan ülkeler halkı, gerek bu ayrılışa, gerek onun sonucu olarak doğacak uyrukluk değişikliğine karşın, Osmanlı yasalarına göre, bu değişiklik sırasında sahip oldukları sınaî, edebî ve güzel sanatlar mülkiyet haklarından Türkiye'de bütünüyle yararlanmayı sürdüreceklerdir.

Bu andlaşma ile Türkiye'den ayrılan ülkelerde, bu ayrılış sırasında yürürlükte olan ya da 86 ncı Madde gereğince yeniden yerine getirilecek ya da geri verilecek olan sınaî, edebî ve güzel sanatlar mülkiyet hakları, söz konusu toprakların geçeceği Devletçe tutanacak ve Osmanlı yasalarının tanıdığı süre boyunca bu ülkeler üzerinde yürürlükte kalacaktır.

Madde 91 — Osmanlı İmparatorluğu Hükümetinin İstanbul'da ya da başka yerlerde 30 Ekim 1918 gününden beri, yöntemine uygun biçimde, vermiş olduğu buluş belgeleri ya da fabrika markaları koiaısunda yapılan tescil işlemleri ve bunun gibi, işbu buluş belgeleri ile fabrika markalarının, devir ve teslimine ilişkin her türlü kayıt ya da tescil işlemleri, ilgililerin işbu Andlaşmanın yürürlüğe sokulması gününden başlayarak üç ay içinde, verecekleri dilekçeler üzerine, Türkiye Hükümetine bildirilecek ve bu Hükümetçe tescil edilecektir, işbu tescilin hükmü, önceki tescil gününden başlayarak geçerlidir.

BÖLÜM : V

KARMA HAKEM MAHKEMESİ

Madde 92 — Bir yandan Müttefik Devletlerden her biri, öte yandan Türkiye arasında, bu Andlaşmanın yürürlüğe konulduğu günden başlayarak üç aylık süre içinde, birer Karma Hakem Mahkemesi kurulacaktır.

Bu Mahkemelerden her biri, ikisi ilgili Hükümetlerin her birince atanmak üzere, üç üyeden oluşacaktır. Bu Hükümetler birden fazla kişiyi atamak yetkisine sahip olacaklar ve Mahkemede üye sıfatıyla bulunacak kişiyi, duruma göre, bunlar arasından, seçeceklerdir. Başkan ilgili iki Hükümet arasında anlaşılarak atanacaktır.

Bu Andlaşmanın yürürlüğe konulduğu günden başlayarak iki aylık süre içinde bu anlaşma gerçekleştirilemezse, söz konusu Başkan, ilgili Hükümetlerden birisinin istemi üzerine, Lahey Uluslararası Sürekli

Adalet Mahkemesi Başkanınca, Savaş sırasında tarafsız kalmış olan Devletler uyrukluğımdaki kişiler arasından atanacaktır.

Eğer bu iki ay içinde ilgili Hükümetlerden biri kendisini Mahkemede temsil edecek üyeyi seçemeyecek olursa, öteki ilgili Hükümetin istemi üzerine, söz konusu üyenin atanması Milletler Cemiyeti Meclisince yapılacaktır.
Mahkeme üyelerinden biri ölür ya da çekilirse, ya da görevlerini herhangi bir nedenle, yapamayacak bir durumda bulunursa, atama için saptanmış yönteme göre, yerine ötekinin atanması yoluna gidilecektir. Bu iki aylık süre ölümün, çekilmenin ve görev yapılması olanaksızlığının, yöntemine göre, kanıtlanmış bulunduğu günden başlayacaktır.

Madde 93 — Karma Hakem Mahkemelerinin merkezi İstanbul olacaktır. Eğer sorunların nicelik ve niteliği gerekli kılarsa, ilgili Hükümetler her Mahkemede bir ya da birkaç Şube kurmak yetkisine sahip olacaklardır. Bu Şubelerden, her birinin toplanması için duruma göre, her hangi bir yer saptanabilecektir. Şubelerden her biri bir ikinci Başkan ile, 92. Maddenin 2 ilâ 5. Fıkralarında yazılı olduğu üzere atanmış iki üyeden oluşacaktır.
Her Hükümet Mahkeme önünde kendisini temsil etmek için bir ya da bir kaç memur (Ajan) atayacaktır.

Eğer Karma bir Hakem Mahkemesinin ya da Şubelerinden birisinin kuruluşundan başlayarak iki yıl sonra işbu Mahkeme ya da Şube işlerini bütünlememiş olursa ve o Mahkeme ya da Şubenin toplandığı yerin bulunduğu topraklara sahip olan Devlet istemde bulunursa söz konusu Hakem Mahkemesi ya da Şubesi bu toprakların dışına taşınacaktır.

Madde 94 — 92. ve 93. Maddeler uyarınca kurulan Karma Hakem Mahkemeleri, işbu Andlaşma gereğince kendi yetkilileri içine giren anlaşmazlıklar konusunda hüküm vereceklerdir.
Üyelerinin çoğunluğunun verdiği karar Mahkemenin kararı olacaktır.

Bağıtlı Yüksek Taraflar, Karma Hakem Mahkemelerinin kararlarını kesin saydıklarını ve kendi uyrukları için bunların uyulmasını zorunlu kılacaklarını ve Mahkeme kararları kendilerine bildirilir bildirilmez hiç bir uygulama [tenfiz] kararı alınmasına gerek olmaksızın, bunların tüm toprakları üzerinde yerine getirilmesini sağlamayı kabul etmişlerdir.

Bundan başka, Bağıtlı Yüksek Taraflar özellikle Mahkeme kararlarının iletilmesine ve kanıtların toplanmasına ilişkin konularda kendi Mahkeme ve makamlarının. Karma Hakem Mahkemelerine ellerinden gelen, her türlü yardımı doğrudan doğruya yapmağı üstlenirler.

Madde 95 — Karma Hakem Mahkemeleri adalete, hak gözetirliğe ve iyiniyete uygun biçimde çalışacaklardır.
Her Mahkeme, önünde kullanılacak dili saptayacak ve sorunları iyice anlayabilmek üzere, gerekli çevirileri yaptıracak ve izlenecek yargılama yöntem kurallarını ve sürelerini belirleyecektir. Bu kuralların düzenlenmesinde, aşağıdaki ilkelere uyulacaktır.

(1) Yargılama yöntemi, bir tasarı [lâyiha] ve buna bir karşılaşan verilmesini öngörecek, ayrıca bir karşı- tasarının yumlı ile onun da yanıtının verilmesi olanağım içerecektir. Eğer taraflardan biri sözlü düşünceler ileri sürmek ya da sürdürmek isteminde bulunursa, öteki tarafa da, böyle bir durumda, aynı biçimde davranma yetkisi tanınması koşulu ile, buna izin verilecektir.
(2) Mahkeme soruşturma yapılmasını, belgeler sunulmasını, bilirkişiye başvurulmasını emretmek; yerinde keşif [experlise] ye incelemede bulunmak, her türlü bilgiyi islemek, tanıkları dinlemek ve taraflardan ya da temsilcilerinden her türlü sözlü açıklama istemek konularında tüm yetkiye sahip olacaktır.
(3) İşbu Andlaşmada yazılı tersine hükümler dışanla tutulmak üzere, Mahkemenin kuruluşu gününden başlayarak altı aylık sürenin bitiminden sonra, söz konusu Mahkemenin bir kararı ile verilmiş ve uzaklık ya da zorlayıcı nedenlerle, kural – dışı olarak haklı görülmüş bir özel izin bulunamadıkça, hiç bir istem ve sav kabul edilmeyecektir.
(4) Bir yıl içinde, toplamı sekiz haftaya geçmeyecek olan tatil dönemleri dışında, işlerin ivedilikle görülmesini sağlamak üzere, her hafta yeterince toplantı yapmak Mahkemenin görevi olacaktır.
(5) Hükümler, işin Mahkemece görüldüğünü gösteren yargılamanın bitiminden başlayarak en geç iki ay sonra verilmiş olmalıdır.
(6) Konunun gerektirdiği duruşmalar ve her durumda, hükümlerin okunması açık celsede olacaktır.

(7) Her Karma Hakem Mahkemesi, işlerin iyi biçimde yürütülmesine yararlı görürse, çalışma yeri dışında bir ya da bir kaç toplantı yapmak yetkisine sahip olacaktır.

Madde 96 — ilgili Hükümetler her bir Mahkeme için, aralarında anlaşarak, bir genel Sekreter atayacak ve her biri ona bir ya da birkaç Sekreter verecektir. Mahkemenin, ilgili Hükümetlerin onayı ile, yardımlarına gerek göreceği kişileri tutabilmesi bakımından, Genel Sekreter ve Sekreterler onun emri altında bulunacaktır.

Her Mahkeme Sekreterliğinin Büroları İstanbul'da olacaktır. Başka herhangi bir yerde yardımcı Büro kurmak ilgili Hükümetlerin işidir.

Her Mahkeme kendisine verilecek olan işlere ilişkin arşivleri, yazı ve belgeleri kendi Sekreterliğinde saklayacak ve görevinin bitiminde bunları toplantı yerinin bulunduğu Hükümetin Arşiv Dairesine verecektir. Bu arşivler ilgili Hükümetlere her zaman açık olacaktır.

Madde 97 — Her Hükümet atadığı Karma Hakem Mahkemeleri üyeleri ile atayacağı memur ya da Sekreterlerin ücret ve ödeneklerini ödeyecektir.

Başkan ile Genel Sekreterin ücret ve ödenekleri ilgili Hükümetlerce, aralarında anlaşarak, saptanacak ve bu ücret ve ödenekler ile Mahkemenin ortak harcamaları her iki Hükümetçe yarı yarıya ödenecektir.

Madde 98 — İşbu Kesim Japonya ile Türkiye arasında ortaya çıkmış olup, bu Andlaşma uyarınca Karma Hakem Mahkemesinin yetkisi içinde bulunması gereken işlere uygulanmayacaktır; bu işler iki Hükümet arasında anlaşma yolu ile çözümlenecektir.

KESİM : VI

ANDLAŞMALAR

Madde 99 — İşbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından sonra ve onun içerdiği hükümler bozulmaksızın, aşağıda sayılan ekonomik ya da teknik nitelikteki çok taraflı Andlaşmalar, Sözleşmeler, Anlaşmalar, Türkiye ile öteki Bağıtlı Devletlerden, bunlara taraf olanlar arasında yeniden yürürlüğe gireceklerdir.

(1) Denizaltı kablolarının, korunmasına ilişkin 14 Mart 1884, l Aralık 1886 ve 23 Mart 1887 günlü Sözleşmeler ile 7 Temmuz 1887 günlü bütünleyici [de clôture] Protokol;

(2) Gümrük tarifelerinin yayımlanmasına ve gümrük tariflerinin yayımlanması için uluslararası bir Birlik kurulmasına ilişkin 5 Temmuz 1890 günkü Sözleşme;

(3) Paris'te Uluslararası Sağlık Ofisi kurulmasına ilişkin, 9 Aralık 1907 Anlaşması [Arrangement];

(4) Roma'da uluslararası bir Tarım Enstitüsü kurulmasına ilişkin 7 Haziran 1905 günlü Sözleşme;

(5) Escaut Irmağı üzerinde geçiş resminin satın alınmasına ilişkin 16 Temmuz 1863 günlü Sözleşme;

(6) İşbu Andlaşmanın 19. Maddesindeki özel hükümleri saklı kılmak koşulu altında, Süveyş Kanalının özgürce kullanılmasını güvence altına alacak bir rejim saptanmasına ilişkin 29 Ekim 1888 günlü Sözleşme;

(7) 30 Kasım 1920 günlü Madrit'te imzalanan Sözleşme ve Anlaşmalarla birlikte, Evrensel Posta Birliğine ilişkin Sözleşme ve Anlaşmalar;

(8) 10/12 Temmuz 1875 günü Sen-Petersburg (bugünkü Leningrad) da imzalanan Uluslararası Telgraf Sözleşmeleri ve 11 Haziran 1908 de Libzon'da Uluslararası Telgraf Konferansında kararlaştırılan Tüzükler ve Tarifeler;

Madde 100 — Türkiye aşağıda sayılan Sözleşmelere ya da Anlaşmalara katılmağı ve onları onaylamağı yükümlenir.

(1) Otomobillerin uluslararası dolaşımına ilişkin 11 Ekim 1909 günlü Sözleşme;

(2) Gümrük resmine bağlı vagonların kurşunlanarak kapatılmasına ilişkin 15 Mayıs 1886 günlü Anlaşma ve 18 Mayıs 1907 günkü Protokol;

(3) Denizlerde çarpışına, yardım ve kurtarma işlerine ilişkin kimi kuralların birleştirilmesiyle ilgili 23 Eylül 1910 günlü Sözleşme;

(4) Hastahane gemilerinin limanlarda resim ve vergilerden bağışıklığına ilişkin 21 Aralık 1904 günlü Sözleşme;

(5) Kadın ticaretinin yasaklanmasına ilişkin 18 Mayıs 1904, 4 Mayıs 1910 ve 30 Eylül 1921 günlü Sözleşmeler;

(6) Fuhuş ile ilgili yayınların yasaklanmasına ilişkin 4 Mayıs 1910 günlü Sözleşme;

(7) 54, 88 ve 90. Maddelerin saklı kalması koşulu ile9 17 Ocak 1912 günlü Sağlık Sözleşmesi;

(8) Filoksera hastalığına karşı alınacak önlemlere ilişkin 3 Ekim 1881 ve 15 Nisan 1889 günlü Sözleşmeler;
(9) Afyon konusunda 23 Ocak 1912 günü La Hayc'de imzalanan Sözleşme ile 1914 Ek Protokolü;
(10) 5 Temmuz 1912 günlü Uluslararası Telsiz Telgraf Sözleşmesi;
(11) Afrika'da alkollü maddelerin bağlı tutulacağı rejime ilişkin Saint – Germain-en-Laye'de imzalanan 10 Eylül 1919 günlü Sözleşme;
(12) 26 Şubat 1885 günlü Berlin Genel Bağıtı ile 2 Temmuz 1890 günlü Brüksel Demeci ve Genel Senedinin yeniden incelenmesi konusunda Saint – Germain – en – Laye'de imzalanan 10 Eylül 1919 günlü Sözleşme;
(13) Eğer Türkiye 1 Mayıs 1920 günlü Protokol hükümlerinin uygulanmasıyla coğrafya durumunun, gerektirdiği değişikliklere kavuştuğunu görürse. Havayolu ile Gezilerin Düzenlenmesine ilişkin 13 Ekim 1919 günkü Sözleşme;
(14) Kibrit yapımımla beyaz fosfor kullanılmasının yasaklanmasına ilişkin, 26 Eylül 1906 günü Berne'de imzalanan Sözleşme, Türkiye, bunlardan başka, telli ve telsiz telgraflara ilişkin uluslararası yeni Sözleşmelerin düzenlenmesine katılmağı yükümlenir.

BÖLÜM: IV
ULAŞIM YOLLARI VE SAĞLIK İŞLERİ
KESİM : I
ULAŞIM YOLLARI

Madde 101 — Türkiye, transitin serbestliğine ilişkin, Barselon Konferausmea 14 Nisan 1921 günü kabul edilmiş olan Sözleşme ile Statüye ve uluslararası nitelikte, gidiş – gelişe elverişli su yollarına uygulanacak rejime ilişkin anılan Konferansça 19 Nisan 1921 günü kabul edilmiş bulunan Sözleşme ve Statü ile Ek Protokole katıldığını açıklar.
Böylece, Türkiye işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlamak üzere, bu Sözleşme, Statü ve Protokoller hükümlerinin yürürlüğe konulmasını yükümlenir.

Madde 102 — Türkiye, deniz kıyısı bulunmayan Devletlerin gemi bayrağına sahip olma haklarının tanınmasına ilişkin 20 Nisan 1921 günlü Barselon Deklarasyonuna katıldığını açıklar.
Madde 103 — Türkiye, 20 Nisan 1921 günlü Barselon Konferansının uluslararası rejime bağlı limanlara ilişkin öğütleme Kararlarına katıldığını açıklar.

Türkiye bu rejini altına konulacak limanları daha sonra bildirecektir.

Madde 104 — Türkiye, 20 Nisan 1921 günlü Barselon Konferansının uluslararası demiryollarına ilişkin öğütleme kararlaıma katıldığını açıklar. Bu öğütlemeler işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmadı gününden başlayarak, Türk Hükümetince, karşılıklı olmak koşulu ile uygulanacaktır.
Madde 105 — Türkiye, işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasından sonra, 14 Ekim 1890, 20 Eylül 1893, 16 Temmuz 1895, 16 Haziran 1898 ve 19 Eylül 1906 günlerinde Bern'de imza edilen Demiryolları ile eşya taşınmasına ilişkin Sözleşmelere ve Düzenlemelere [Arrangements] katılmağı yükümlenir.
Madde 106 — Yeni sınırların geçeceği yerler nedeniyle, bir ülkenin iki bölümünü birbirine bağlayan bir demiryolu öteki ülkeyi kesiyor ya da bir ülkeden başlayan bir demiryolu kola başka bir ülkede- son buluyorsa, iki ülke arasındaki ulaşıma ilişkin konularda işletme koşulları, özel olarak kararlaştırılan hükümler saklı kalmak üzere, ilgili Demiryolu Yönetimleri arasında yapılacak bir anlaşma ile düzenlenecektir; bu Yönetimler anlaşma koşulları üzerinde uyuşmazlarsa, bunlar hakem yolu ile belirlenecektir.
Türkiye ve onunla sınırı olan Devletler arasındaki sınır üzerinde tüm tren istasyonlarının kurulması ve bu istasyonlar arasındaki demiryolların işletilmesi özdeş koşullar içeren anlaşmalarla düzenlenecektir.

Madde 107 — Geldiği ya da gittiği yer Türkiye ya da Yunanistan olup Yunan-Bulgar sınırı ile, Kuleliburgaz yakınına düşen Yunan-Türk sınırı arasındaki Doğu Demiryollarının üç kesiminden transit olarak yararlanan yolcular ve ticaret eşyasından işbu transit nedeniyle hiç bir resim ya da harç alınmayacak ve hiç bir pasaport ya da gümrük kontrolü işlemi yapılmayacaktır.
İşbu Maddenin uygulanması Milletler Cemiyeti Meclisinin seçeceği bir Komiserce sağlanacaktır.

Yunan ve Türk Hükümetleri bu Komiser katında yukaıda sözüedilcn hükümlerin uygulanmasına ilişkin her soruna Komiserin ilgisini çekmekle görevli ve bu görevin yapılması için gerekli tüm kolaylıklardan yararlanacak bir temsilci atamak hakkına sahip olacaklardır. Bu

Temsilciler, gereksinim duyacakları alt memurların sayısı ve niteliği konusunda Komiserle anlaşacaklardır,

Söz konusu hükümlerin uygulanmasına ilişkin olup çözümlemeği başaramadığı her sorunu, Milletler Cemiyeti Meclisinin kararına sunmak bu Komiserin yetkisi içinde bulunacaktır. Yunanistan ve Türkiye Hükümetleri, çoğunlukla karar alacak olan işbu Meclislin her kararına uymağı yükümlenirler.

Bu Komiserin maaşı ve yapacağı hizmete ilişkin harcamaları Yunan ve Türk Hükümetlerince eşit biçimde karşılanacaktır.

Türkiye daha sonra Edirne'yi Kuleliburgaz ile İstanbul arasındaki demiryoluna bağlayan bir demiryolu yaparsa, işbu Maddenin, Kuleliburgaz ve Bosnaköy yanındaki Yunanistan – Türkiye sınır noktaları arasında, iki yönlü transite ilişkin hükümleri geçersiz kalacaktır.

İlgili Hükümetlerden her biri, bu Andlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlamak üzere, beş yıllık bir süre sonunda işbu Maddenin 2-5. Fıkralarında öngörülen denetlemeği sürdürmeğe neden olup olmadığı konusunda bir karar vermesi için Milletler Cemiyeti Konseyine başvurmak hakkına sahip olacaklardır. Bununla birlikte, Yunan – Bulgar sınırı ile Bosnaköy arasında bulunan Doğu Demir-yollarının iki kesimi üzerindeki transite ilişkin olan 1. Fıkra hükümlerinin yürürlükte kalması kararlaştırılmıştır.

Madde 108 — Gerek Osmanlı Hükümetinin ya da özel Ortaklıkların olup işbu Andlaşma uyarınca Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan topraklarda bulunan limanlar ile demiryollarının geçirimine ilişkin, gerek Bağıtlı Devletler arasında ayırcalık hakkı sahiplerine ve memurlarının emeklilik işlerine ilişkin olarak önceden konulmuş ya da konulacak özel hükümler saklı kalmak üzere, demiryollarının geçirimi aşağıdaki koşullara göre yapılacaktır.
1°. Tüm demiryolları için yapılmış yapıt ve tesisler bütünüyle ve olanaklı olduğu ölçüde iyi durumda bırakılacaktır.

2°. Kendisinin yürüyücü gereçleri (matériel roulant) bulunan bir demiryolu ağının tümü devredilmiş bir toprak üzerinde ise, bu gereçler 30 Ekim 1918 günlü son envantere göre bütünü ile bırakılacaktır.

3°. İşbu Andlaşma gereğince yönetimleri ayrılacak demiryollarının yürüyücü gereçlerinin bölüşülmesi, çeşitli parçaları kendilerine verilen Yönetimler arasında dostça anlaşma yolu ile saptanacaktır. Bu anlaşma, 30 Ekim 1918 günlü son envantere göre, söz konusu demiryolu üzerindeki kayıtlı gereçlerin önemini, servis yolları ile birlikte, demiryollarının uzunluğunu, ulaşımın nitelik ve niceliğini hesaba katacaktır. Anlaşmaya varılamazsa, anlaşmazlıklar hakem yolu ile çözümlenecektir. Hakem kararı, gerekiyorsa, her kesimde bırakılması gereken lokomotifleri, yolcu ve yük vagonlarını gösterecek, bunların devralınması koşullarını belirleyecek ve eldeki atölyelere götürülen gereçlerini kısa bir süre içinde, bakımını sağlamak için zorunlu görülecek düzenlemeleri ortaya koyacaktır.

4°. Ana maddeler, oturma eşyası ve aletler, yürüyen gereçlerin bağlı tutulduğu koşulların tıpkısına bağlı olacaktır,

Madde 109 — Tersine hükümler olmadıkça, eğer yeni bir sınırın çizilmesi yüzünden bir Devletin sularının düzeni (kanallar açılması, su baskınları, sulama, drenaj, ya da onların benzeri işler) öteki bir Devletin toprağında yapılacak işlere bağlı bulunduğu, ya da bir Devletin toprakları üzerinde, Savaştan önceki yapılacak işlere öteki bir Devletin topraklarından çıkan sular ya da idrolik enerji kullanılıyorsa, ilgili Devletler arasında, her birinin çıkarlarını ve kazanılmış haklarını koruyacak nitelikte, bir anlaşma yapmaları gerekir.
Anlaşma olmazsa sorun hakem yolu ile çözümlenecektir.

Madde 110 — Romanya ve Türkiye, Köstence – İstanbul [telgraf] kablosunun işletme koşullarını hakça saptamak üzere, aralarında anlaşacaklardır. Anlaşma olmazsa, sorun hakem yolu ile çözümlenecektir.
Madde 111 — Türkiye, gerek kendi, gerek uyrukları adına, artık kendi topraklarına erişmeyen kabloların tümü ya da parçaları üzerinde, ne nitelikte olursa olsun, tüm hak ya da ayrıcalıklardan vazgeçer.
Eğer yukarıdaki Fıkra gereğince geçirimi yapılmış olan kablolar ya da kabloların bir bölümü özel mülkiyetten ise sahiplerinin zararlarının

giderimi, mülkiyetin geçtiği Hükümlerce karşılanacaktır. Zarar giderimin tutarında anlaşma olmazsa, bu tutar hakem yolu ile saptanacaktır.

Madde 112 — Türkiye kendi topraklarında en az bir bağlantısı olan kablolar üzerinde daha önce sahip olduğu mülkiyet haklarını koruyacaktır.
Bu kabloların Türk topraklarına giriş haklarının kullanılması ve onların işletilmesi koşulları ilgili Devletlerce, dostça anlaşarak, düzenlenecektir. Anlaşma olmazsa, anlaşmazlık hakem yolu ile çözümlenecektir.

Madde 113 — Bağıtlı Yüksek Taraflar, her biri kendisiyle ilgili olarak, Türkiye’de yabancı postahaneleriıı kaldırılmasını kabul ettiklerini açıklarlar.

KESİM : II

SAĞLIK İŞLERİ

Madde 114 — İstanbul Sağlık İşleri Yüksek Kurulu (Conseil Supérieur de Santé de Constantinople) kaldırılmıştır. Türkiye’nin kıyıları ve sınırlarının sağlık örgütüyle Türk yönetimi görevlidir.
Madde 115 — Oranları ve koşulları hakça olacak tek düzen bir sağlık tarifesi, Türk bayrağı ile yabancı bayrakları ayırt etmeksizin, tüm gemilere ve Türkiye uyruklarına uygulanan özdeş koşullarla, yabancı Devlet uyruklarına uygulanacaktır.
Madde 116 — Türkiye, açıkta kalmış olan eski sağlık memurlarının, İstanbul Sağlık İşleri Yüksek Kurulunun paralarından ayrılarak verilmek üzere, zarar giderimi haklarına ve işbu Kurulun bugünkü eski memurlarının ve onların yerine geçen hak sahiplerinin, kazanılmış öteki tüm haklarına bütünüyle saygı göstermeği üstlenir. İşbu haklara, eski İstanbul Sağlık İşleri Yüksek Kurulu’nun yedek akçesinin, ayrılması biçimine ve eski Sağlık Yönetiminin kesin arıtımına ilişkin tüm işler ile onlara benzer ya da bağlı olan öteki tüm sorunlar, özel (ad hoc) bir Komisyonca çözümlenecektir. Bu Komisyon, Almanya, Avusturya ve Macaristan dışındaki İstanbul Sağlık İşleri Yüksek Kuruluna katılmış olan devletlerden her birinin bir temsilcisinden oluşacaktır. Gerek yukarıda sözü edilen arıtma, gerek bu arıtımdan sonra kalan paraların tahsis yönüne ilişkin olarak, işbu Komisyonun üyeleri arasında anlaşmazlık çıkarsa, Komisyonda temsil edelin Devletlerden her biri, son kararı alacak olan Milletler Cemiyeti Meclisine başvurma hakkına sahip bulunacaktır.

Madde 117 — Türkiye ile Mekke'de Hac ödevinin, Kudüs ziyaretinin ve Hicaz Demiryollarının korunmasında ilgili bulunun Devletler, uluslararası Sağlık Sözleşmelerinin hükümleri uyarınca, özel önlemler alacaklardır. Uygulamada eksiksiz bir tekdüzen sağlamak amacıyla, bu devletler ile Türkiye, Hac ve ziyaretlere ilişkin sağlık Eşgüdüm Komisyonu kuracaklardır. Bu Komisyonla Türkiye Sağlık Daireleri ve Mısır Deniz ve Karantina Sağlık Kurulu temsil edilecektir.
Bu Komisyon, toprakları üzerinde toplanacağı Devletin önceden iznini alacaktır.

Madde 118 — Hac ve ziyaretlere ilişkin Sağlık İşleri Etüdüm Komisyonu'nun çalışmaları konusunda, gerek Milletler Cemiyeti Sağlık Komitesine ve Uluslararası Genel Sağlık Ofisine, gerek Hac ve ziyaretle ilgili her ülkenin istemde bulunacak Hükümetine raporlar gönderilecektir. Komisyon, kendisine Milletler Cemiyetince, Uluslararası Genel Sağlık Ofisine ya da ilgili Hükümetlerce yöneltilecek tüm sorular üzerine görüşünü bildirecektir.

KESİM: V
ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

1. SAVAŞ TUTSAKLARI

Madde 119 — Bağıtlı Yüksek Taraflar, ellerinde kalmış olan savaş tutsakları ile sivil tutukluları hemen ülkelerine geri yollamağı yükümlenirler.
Yunanistan ve Türkiye'nin, her birinin elinde bulunan savaş tutsakları ve sivil tutukluların mübadelesi bu Hükümetler arasında 30 Ocak 1923 günü Lozan'da imza edilmiş olan özel Anlaşmanın konusunu oluşturmaktadır.

Madde 120 — Disipline aykırı eylemler nedeniyle cezaya çarptırılması gereken ya da çarptırılmış olan savaş tutsakları ve sivil tutuklular, cezalarının bütünlenmesine ya da onlara ilişkin yasal kavuşturmanın sona ermesine bakılmaksızın, geri yollanacaktır.
Disiplin cürümleri dışındaki eylemeleri nedeniyle cezaya çarptırılması gereken ya da çarptırılmış olanların tutuklulukları sürdürülebilecektir.

Madde 121 — Bağıtlı Yüksek Taraflar, kaybolanların aranması ya da geri gönderilmeme isteğinde bulunmuş olan savaş tutsakları ve sivil

tutukluların kimliklerinin belirlenmesi için, her biri kendi toprakları üzerinde, her türlü kolaylığı göstermeği yükümlenirler.

Madde 122 — Bağıtlı Yüksek Taraflar, işbu Aıdlaşma yürürlüğe konulur konulmaz, savaş tutsakları ve sivil tutukluların olduğu ya da olmuş bulunduğu halde alıkonulmuş tüm eşya, para, hisse senetleri, tahviller, belgeler ya da her türlü kişisel eşyanın geri verilmesini yükümlenir

Madde 123 — Bağıtlı Yüksek Taraflar, kendi Ordularınca ele geçirilmiş olan savaş tutsaklarının geçimleri için harcanan paraların ödenmesinden karşılıklı olarak vazgeçtiklerini açıklarlar.

2. MEZARLIKLAR

Madde 124 — Aşağıda 126 Maddenin özel hükümleri zedelenmeksizin, Bağıtlı Yüksek Taraflar, içlerinden her birinin 29 Ekim 1914'ten beri savaş alanında, ya da yaralanma, kaza ya da hastalık sonucunda ölen kara ve deniz askerleri ile o günden beri, tutsaklık sırasında ölmüş savaş tutsakları ve sivil tutukluların, kendi egemenlikleri altında bulunan topraklar üzerindeki mezarlıklarına, mezarlarına, toplu ceset çukurlarına ve adlarına dikilen anıtlara saygı gösterecek ve onların bakımını yapacaklardır.

Bağıtlı Yüksek Taraflar, içlerinden her birinin söz konusu mezarlıkları, mezarları ve toplu ceset çukurlarını belirlemek, kaydını yapmak, yönetmek ve bunların bulundukları yerlerde uygun anıtlar dikmekle görevlendirecekleri Komisyonlara, kendi toprakları üzerinde görevlerini yapmak için, tüm kolaylıkları gösterme konusunda anlaşacaklardır. Bağıtlı Taraflar, yukarıda sözügeçen kara ve deniz askerlerinin kemiklerinin yurtlarına geri gönderilmesi konusundaki istemleri yerine getirebilmek için, ulusal yasalar hükümleri ve genel sağlığın gerekleri saklı kalmak koşulu ile, her türlü kolaylığı, karşılıklı olarak göstermeye söz verirler.

Madde 125 — Bağıtlı Yüksek Taraflar,

Birincisi : Tutsak iken ölen savaş tutsakları ve sivil tutukluların, kimliklerinin belirlenmesi için yararlı tüm bilgilerle birlikte eksiksiz bir listesini;

İkincisi : Kimlikleri belirlenmeksizin gömülmüş ölülerin, mezarlarının sayısı ve yerleri konusunda her türlü bilgileri, karşılıklı olarak, birbirlerine vermeği yükümlenirler.

Madde 126 — Romanya topraklarında 27 Ağustos 1916'dan beri ölen Türk kara ve deniz askerleri ve savaş tutsaklarının mezarları, toplu ceset

çukurları ve adlarına dikilen anıtların bakımı ile sivil tutuklulara ilişkin 124. ve 125. Maddelerden doğan başkaca herhangi bir yükümlülük için Romanya Hükümeti ile Türkiye Hükümeti, arasında özel bir Andlaşma yapılacaktır.

Madde 127 — 124. ve 125. Maddelerin genel nitelikteki hükümlerini bütünlemek için, bir yandan Britanya İmparatorluğu, Fransa ve İtalya Hükümetleri, öte yandan Türkiye ve Yunanistan Hükümetleri 128.den 136'ya dek olan Maddelerdeki özel hükümleri kararlaştırmışlardır.

Madde 128 — Türkiye Hükümeti, Britanya İmparatorluğu, Fransa ve İtalya Hükümetlerine karşı kendi toprakları, üzerinde onlann savaş alanında ya da yaralama, kaza, ya da hastalık sonucu ölmüş olan kara ve deniz askerleri ile tutsak iken ölen savaş tutsakları ve sivil tutukluların mezarları, mezarlıkları, toplu ceset çukurları ve adlarına dikilmiş anıtlarının üzerinde bulunduğu arsaları o devletlere ayrı ayrı ve süresiz olarak bırakmağı yükümlenir.

Bundan başka söz konusu mezarlara, mezarlıklara, toplu ceset çukurlarına ve anıtlara serbestçe girilmesine ver gerekiyorsa, cadde ve yolların yapılmasına izin vermeği yükümlenir. Yunan Hükümeti, kendi topraklarına ilişkin .olarak, özdeş yükümlülükleri üstlenir.

Yukarıdaki hükümler, verilen arsalarda Türk egemenliğini ya da, duruma göre, Yunan egemenliğini zedelemez.

Madde 129 — Türkiye Hükümetince verilecek arsalar içinde, özellikle Britanya İmparatorluğu için 3 sayılı haritada gösterilmiş olan Anzak adlı kesim (Arıburnu) de bulunacaktır.

Britanya İmparatorluğunun yukarıda belirtilen arsalardan yararlanması şu koşullar içinde olacaktır :

(1) Bu arsalar, işbu Andlaşma ile belirlenen kullanma amacından başka bir biçimde kullanılmayacak; böylece hiç bir askersel ya da ticarî amaçla ya da verilmesine neden olan yukarıda belirli amaca aykırı, başkaca hiç bir amaçla kullanılmayacaktır.

(2) Türkiye Hükümeti, mezarlıklarla birlikte, söz konusu arsaları her zaman denetlemek hakkına sahip bulunacaktır.

(3) Mezarlıkların korunmasında sivil bekçilerin sayısı, her mezarlık için bir bekçiyi geçmeyecektir. Mezarlıkların dışındaki arsalar için özel bekçiler olmayacaktır.
(4) Söz konusu arsalarda, mezarlıkların gerek içinde, gerek dışında, bekçiler için zorunlu konutlardan başka hiç bir konut yapılmayacaktır.
(5) Söz konusu arsaların deniz kıyısı üzerinde, kişi ve inal indirip bindirmeğe yararlı hiç bir rıhtım, mendirek, ya da iskele yapılmayacaktır.
(6) Gerekli tüm resmî işlemler yalnız Boğazların iç kıyılarında yapılabilecek ve arsalara ancak bu işlemlerin yapılmasından sonra girilebilecektir. Türk Hükümeti, olanaklı bulunduğu ölçüde, kolay olması gereken bu işlemlerin, işbu Maddenin öteki hükümleri zedelenmemek koşulu ile, Türkiye'ye giden başka yabancılar için konulmuş işlemlerden daha zor olmamasını ve her türlü yersiz gecikmeyi önleyici biçimde yapılmasını kabul eder.
(7) Söz konusu yerleri ziyaret etmek isteyen kişiler silâhlı olmayacaklardır. Türk Hükümeti işbu kesin yasaklamanın, uygulanmasını izlemek hakkına sahip bulunacaktır.
(8) 150 kişiden fazla olan her ziyaretçi kafilesinin varışından en az bir hafta önce Türk Hükümetine bilgi verilmesi gerekecektir.
Madde 130 — Mezarlara, mezarlıklara ve toplu ceset çukurlarına ve anıtlara ilişkin sorunları yerinde çözümlemekle görevli olarak Büyük Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetlerinden her biri birer Komisyon atayacaktır. Bu Komisyonlarda Türk ve Yunan Hükümetleri de birer temsilci bulunduracaktır.
İşbu Komisyonlar özellikle :

(1) Cesetlerin gömüldüğü ya da gömülmüş olabileceği bölgeleri bulmak ve mezarları, toplu ceset çukurlarını ve anıtları saptamak;
(2) Mezarların, gerekiyorsa, bir arada toplanmadı koşullanın saplamak; Türk topraklarında Türk temsilcisi ve Yunan topraklarında Yunan temsilcisi ile anlaşarak, toplu mezarlıklar ile çukurların ve dikilecek anıtların yerlerini belirlemek; kullanılacak arsa genişliğini, zorunlu en düşük düzeyde tutarak, bu yerlerin sınırlarını belirlemek;
(3) Kendi uyrukları irin yapılmış ya da yapılacak mezarlıkların, çukurların ve anıtların kesin planlarını, bağlı oldukları Hükümetleri adına, Türk ve Yunan Hükümetlerine bildirmekle görevlidirler.

Madde 131 — Kendilerine arsa ayrılan Hükümetler, işbu toprakları yukarıda öngörüldüğünden başka biçimde kullanmamağı ve kullanmağa izin vermemeği yükümlenir. Söz konusu arsalar deniz kıyısında bulunuyorsa, kıyı toprakları verildiği Hükümetlerce her hangi bir kara ve deniz gücü için ya da ticaret amacıyla kullanılmayacaktır. Üzerinde mezarlar ve mezarlıklar yapılmasından vazgeçilecek ve anıt dikilmesi için kullanılmayacak topraklar yine Türk ya da, duruma göre Yunan Hükümetine kalacaktır.

Madde 132 — 128. inciden 130. uncuya kadar olan Maddelerde yazılı arsaların süresiz olarak ve bütünüyle yararlanmaları için Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetlerine bırakılmasına ilişkin yasal ve yönetimsel gerekli önlemler, Türk Hükümeti ve Yunan Hükümetince, 130. Maddenin 3. Fıkrasında öngörülen bildirimi izleyecek olan altı ay içinde alınacaktır.

Eğer kamulaştırmak yoluna, gitmek gerekirse, Türk ve Yunan Hükümetleri bu kamulaştırımları, her biri kendi toprakları, üzerinde, giderlerini kendileri karşılayarak yapacaktır.

Madde 133 — Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetleri, uyruklarının mezarlarının, mezarlıklarının, toplu ceset çukurlarının ve anıtlarının yapımı, düzenlenmesi ve bakımı islerini uygun, görecekleri her hangi bir Kuruma bırakmakta özgür olacaklardır. Bu Kurumlar askersel bir nitelikle bulunmayacaktır. Mezarların bir araya getirilmesini, mezarlık ve toplu ceset çukurlarının kurulmasını sağlamak üzere, cesetlerin mezarlardan çıkarılması ve başka bir yere götürülmesi ve kendilerine arsa ayrılan Hükümetlerce yurtlarına geri yollanması kararlaştırılacak cesetlerin mezarlardan çıkarılıp taşınması işlerini yaptırmak hakkına yalnız bu kurumlar sahip olacaktır.

Madde 134 — Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetleri Türkiye’de bulunan mezarların, mezarlıkların, toplu ceset çukurlarının ve anıtların korunması işini kendi uyrukları arasından atanmış bekçilerle sağlama hakkına sahip olacaklardır. Türk makamlarınca tanınacak olan bu bekçiler mezarların, mezarlıkların, toplu ceset çukurlarının ve anıtların korunmasını sağlamak üzere, bu makamlardan yardım göreceklerdir. Bekçilerin, hiç bir askersel niteliği olmayacaktır; ancak kendilerini savunmak için bir tabanca ya da otomatik tabanca taşıyabileceklerdir.

Madde 135 — 128. inciden 131. inceye dek Maddelerde söz konusu arsalar Türkiye ve Türk makamları ve duruma göre, Yunanistan ve Yunan

makamlarınca hiç bir kira bedeline, resim ya da vergiye bağlı tutulmayacaktır. Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetleri temsilcileri ile mezarları, mezarlıkları, toplu ceset çukurlarını ve anıtları ziyaret isteğinde bulunan kişiler için oralara girmek her zaman serbest olacaktır. Türk Hükümeti ve Yunan Hükümeti söz konusu arsalara çıkan yolların bakımını süresiz biçimde üstleneceklerdir.
Türk Hükümeti ve Yunan Hükümeti yukarıda sözü edilen mezarların, mezarlıkların, toplu ceset çukurlarının ve anıtların bakımıyla görevli kişilerin gereksinimleri ve toprakların sulanması için yeterince suyu sağlayabilmeleri konusunda Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetinlerine her türlü kolaylığı göstermeği yükümlenirler.

Madde 136 — Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetleri, Türkiye'den ayrılan topraklarda bulunanlarla kendi Hükümetlerine bağlı topraklarda gömülü Türk kara ve deniz askerleri için mezarlar, mezarlıklar, toplu ceset çukurları ve anıtlar kurulması için 128. Madde ile 130. uncudan 135. inciye dek olan Maddeler hükümlerinden yararlanmak hakkını Türkiye Hükümetine tanımayı yükümlenirler.

3. GENEL HÜKÜMLER

Madde 137 — Bağıtlı Yüksek Taraflar arasında tersine kararlaştırılan hükümler dışında, 20 Ekim 1918 gününden başlayarak işbu And-laşmamu yürürlüğe konulmasına dek İstanbul'u işgal eden Devletler uyruklarının, yabancıların ya da Türk uyruklarının hakları, malları ve çıkarları ve bunlardan her birinin Türk makamları ile olan ilişkileri konusunda adıgcçen devletler makamlarınca ya da onlarla anlaşarak alınmış kararlar ya da verilen buyruklar geçerli sayılacak ve bunlar nedeniyle adı geçen Devletler ya da onların makamları aleyhine hiç bir istem ileri sürülemeyecektir.
Yukarıda sözü edilen kararlar ya da buyruklar nedeniyle uğranılan bir zarardan, doğan başkaca tüm istemler Karma Hakem Mahkemesine götürülecektir.

Madde 138 — Genel affa ilişkin bugünkü Demecin IV. ve VII. paragrafların hükümleri zedelenmemeli koşulu ile, yargısal konularda 30 Ekim 1918 gününden başlayarak işbu Andlaşmanın yürürlüğe konulmasına dek, Türkiye'de İstanbul'u işgal eden Devletlerin yargıçları, mahkemeleri ya da makamlarınca ve 8 Aralık 1921 günü kurulan Karma

Yargı Komisyonunca Türkiye'de verilen kararlar ve emirler, uygulanmaya ilişkin önlemlerle birlikte, geçerli olacaktır.
Şu da var ki, bir askersel mahkeme ya da bir polis mahkemesince hukuksal konularda verilen ve kendisini yararlandıran bir yargısal karar nedeniyle her hangi bir kişi, karşılaştığı bir zararın giderimi için bir istemde bulunursa, işbu istem Karma Hakem Mahkemesine sunulacak ve bu Mahkeme de, gerekiyorsa, bir zarar giderimi ödenmesine ya da geri verme işlemine karar verebilecektir.

Madde 139 — Sivil yönetime, yargısal ya da maliye makamlara ya da Vakıflar Yönetimine ilişkin olup, Türkiye'de bulunmakla birlikte, Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan bir toprağın Hükümetini özellikle ilgilendiren arşivler, sicil defterleri, planlar, senetler ve öteki belgeler ile, buna karşılık olarak, Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan bir toprak üzerinde bulunup Türk Hükümetini özellikle ilgilendiren arşivler, planlar, senetler ve öteki belgeler, karşılıklı olarak, birbirlerine geri verilecektir.
Yukarıda sözügeçen arşivler, sicil defterleri, planlar, senetler ve öteki belgeleri elinde bulunduran Hükümet, kendisini de bunlarla ilgili görüyorsa, ilgili öteki Hükümete, istem üzerine, onların fotokopilerini ya da onaylı örneklerini vermek karşılığında, asıllarını alıkoyabilecektir.

Gerek Türkiye'den, gerek ayrılan topraklardan alınıp götürülmüş olan arşivler, sicil defterleri, planlar, senetler ve öteki belgeler özellikle alındıkları topraklara ilişkin ise, bunların geri verilecektir.

İşbu işlemlerin gerektirdiği harcamalar, istemde bulunan Hükümetçe yapılacaktır.

Yukarıdaki hükümler, eski Osmanlı İmparatorluğunun iken 1912 yılından sonra Yunanistan'a geçen yerlede bulunan taşınmaz mallar ya da Vakıflara ilişkin sicil defterlerine de özdeş koşullarla uygulanır.

Madde 140 — Türkiye ile öteki Bağıtlı Devletler arasında, Savaş sırasında ve 30 Ekim 1918 gününden önce, her birinin ele geçirdiği deniz ganimetleri, birbirlerine karşı hiçbir işlem ve sav konusu olmayacaktır. İstanbul'u işgal eden Devletlerce anılan günden sonra, Silah Bırakışımının bozulması nedeniyle, elkonulan mallar [saisies] konusunda da bu hüküm geçerli olacaktır.

Şurası kararlaştırılmıştır ki, İstanbul'u işgal eden Devletlerin Hükümetleri ya da Türk Hükümetince, 29 Ekim 1914 gününden 1 Ocak 1925 gününe dek, kendi limanlarında kullanılmış olan her türlü tekneler, küçük tonajlı gemiler, yatlar ve mavunalar konusunda gerek sözü edilen Devletlerin Hükümetleri ve uyruklarınca, gerek Türk Hükümeti ve uyruklarınca hiçbir istem ileri sürülmeyecektir. Bununla birlikte, işbu hüküm, genel affa ilişkin bugünkü Demecin, IV. Paragrafı hükümlerini zedelemediği gibi, 29 Ekim 1914 gününden önceki haklara dayanarak, kişilerce başka kişilere karşı ileri sürülecek istemleri de bozmayacaktır.

Yunan kuvvetlerince 30 Ekim 1918 gününden sonra zaptolunan Türk bayraklı gemiler Türkiye'ye geri verilecektir.

Madde 141 — İşbu Andlaşmanın 25. Maddesinin ve 28 Haziran 1919 günkü Versay Barış Andlaşmasının 155. 250. ve 440. Maddeleri ile VIII. Bölümünün (Onarım), III. Ekinin uygulanmasıyla ilgili olarak Savaş sırasında Alman Hükümeti ya da uyruklarınca Osmanlı Hükümeti ya da uyruklarına devredilmiş olan tüm Alman gemileri için Alman Hükümetine ya da uyruklarına karşı doğmuş olabilecek her türlü yükümlülüklerden Türkiye Hükümeti ve uyrukları, şimdi o gemileri elinde bulunduran Müttefik Hükümetlerin izni gerekmeksizin, aklanmıştır. Türkiye ile onun yanında savaşmış olan öteki devletlerin ilişkilerinde de, gerekiyorsa bu hüküm geçerlidir.
Madde 142 — Yunanistan ile Türkiye arasında Rum ve Türk nüfus mübadelesine ilişkin 30 Ocak 1923 günü yapılan özel Sözleşme, bu iki Bağıtlı Yüksek Taraf arasında, işbu Andlaşmanın bir parçası imiş gibi, onun güç ve değerinde olacaktır.
Madde 143 — İşbu Andlaşma, olanaklı olduğunca, kısa bir süre içinde onaylanacaktır.
Onay belgeleri Paris'te sunulup saklanacaktır.

Japon Hükümeti onayın yapılmış olduğum Paris'teki Siyasal Temsilcisi aracılığı ile Fransız Cumhuriyeti Hükümetine bildirmekle yetinebilecek ve bu durumda, onay belgesini de, olanaklı olduğunca, ivedilikle sunacaktır.

İmzacı her bir Devlet, Andlasmayı kendisine imza edilmiş ve Lozan Konferansının Son Senedinde gösterilmiş olan Bağıtlarla birlikte -eğer bunlar da onayı gerektiriyorsa- bir tek belge ile onaylayacaktır.

Bir yandan Türkiye, öte yandan Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya ya da onların arasından üçü, onay belgelerini sunar sunmaz, ilk sunuş tutanağı düzenlenecektir.

Bu ilk sunuş tutanağı gününden başlayarak, Andlaşma böylece, onu onaylamış olan, Bağıtlı Yüksek Taraflar arasında yürürlüğe girecektir. Öteki Devletler için, daha sonra onay belgelerinin sunma gününde yürürlüğe girecektir.
Bununla birlikte, Yunanistan ve Türkiye ile ilgili olarak, 1. Madde ve 2. Maddenin 2 sayılı Fıkrası ile 5-11. Maddeleri, hükümleri Yunan ve Türk Hükümetleri kendi onay belgelerini sunar sunmaz, yukarıda sözü geçen tutanak daha düzenlenmemiş olsa bile yürürlüğe girecektir.

Fransa Hükümeti onay belgelerinin sunuş tutanaklarının, aslına uygun, birer örneğini tüm imzacı Devletlere verecektir.

Yukarıdaki hükümlere olan inançla, yetkili Temsilciler işbu Andlaşmayı imza etmişlerdir.

Yirmi dört Temmuz bin dokuz yüz yirmi üç günü, Lozan'da yalnız bir örnek olarak düzenlenmiş olup, bu örnek Fransız Cumhuriyeti Arşivlerinde saklanacak ve bu Hükümet Bağıtlı Devletlerden her birine onun aslına uygun bir örneğini verecektir.

HORALCE RUMBOLD PELLÉ GARRONI G. C. MONTAGNA K. OTCHIAI E. K. VÉNISÉLOS CONSTANTİN DlAMANDY CONSTANTİN CONTZESCO	M. DR. RIZA HASAN